POLIN Muzeum Historii Żydów Polskich

MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN. RAPORT ROCZNY

ANNUAL REPORT. POLIN MUSEUM OF THE HISTORY OF POLISH JEWS

2018

polin.pl

Muzeum Historii Żydów Polskich
POLIN

POLIN Museum
of the History of Polish Jews

Wspólna instytucja kultury:
/ Joint Institution of Culture:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

MIASTO STOŁECZNE WARSZAWA

zakochajsię w Warszawie

STOWARZYSZENIE ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY W POLSCE

MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN. RAPORT ROCZNY

ANNUAL REPORT. POLIN MUSEUM OF THE HISTORY OF POLISH JEWS

2018

Wydawca / Publisher:
Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
/ POLIN Museum of the History of Polish Jews

ISBN: 978-83-952378-3-6
Warszawa 2019

Redakcja / Editor: Dział komunikacji Muzeum POLIN
/ Communications Department, POLIN Museum

Projekt graficzny, skład i przygotowanie do druku
/ Layout, typesetting: Piotr Matosek

Tłumaczenie / English Translation: Zofia Sochańska

Korekta wersji polskiej
/ proofreading of the Polish version: Malwina Łozińska

Druk / Print: Faber Print Jacek Fabisiak

Fotografie / Photography:

Gadi Dagon: 33
Martyna Galla: 10
Agata Grzybowska: 23
Katarzyna Gustek: 76
Marlena Jałoszyńska: 103
Maciek Jaźwiecki: 22, 30, 33, 42–45, 54, 96
Maciej Jeżyk: 104
Aldona Karczmarczyk: 44
Maciej Krüger: 46–47
Michał Kulisiewicz: 28
Anna Liminowicz: 84
Danuta Matloch: 64
Andrzej Ring: 78–81
Erika Roman-Krzyczkowska: 76
Lech Sandzewicz: 21, 78–81
Magda Starowieyska: 5, 7, 12–19, 23-26, 29, 34–41,
48–53, 55, 57–63, 67–73, 88–95
Andrzej Stawiński: 87
Alicja Szulc: 74–75

Ważne lekcje (z) historii / Important lessons of/from history 4
Muzeum, które przyciąga / Museum attracting people 6
Jestem w muzeum, bo... / I have come to the Museum because... 8
Wystawa stała / Core exhibition 10
Wystawy czasowe / Temporary exhibitions 14
Obcy w domu. Wokół marca '68 / Estranged: March '68 and its Aftermath 16
Stulecie odzyskania niepodległości Polski / 100th anniversary of Poland regaining independence 24
Działalność kulturalna / Cultural activities 30
Scena muzyczna / Music scene 36
75. rocznica powstania w getcie warszawskim / 75th Anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising 42
Edukacja / Education 48
Do muzeum z dziećmi / Visiting the Museum with children 60
Żydowskość od kuchni / In the Jewish kitchen and beyond 64
POLIN w terenie / POLIN en route 70
Kolekcja / The collection 76
Cyfrowe POLIN / Digital POLIN 84
Działalność naukowa / Academic activity 88
Nagroda POLIN / POLIN Award 92
Darczyńcy / Donors 96
Zespół muzeum i wolontariusze / Museum team and volunteers 102
Muzeum partnerstwa / Museum of partnership 104

Rok 2018 w Muzeum POLIN upłynął pod znakiem rocznic trzech ważnych wydarzeń z historii Żydów polskich. W kwietniu minęło 75 lat od wybuchu powstania w getcie warszawskim. Wolontariusze muzeum przypomnieli o tym, rozdając na ulicach Warszawy 150 tys. papierowych żonkili. Zorganizowaliśmy też poruszający koncert, łączący utwór Radzimira Dębskiego – napisany specjalnie na tę okazję – z czwartą częścią IX symfonii Beethovena, śpiewaną po hebrajsku. W ten sposób symbolicznie dokończyliśmy dzieła Żydowskiej Orkiestry Symfonicznej, której członkom nie dane było wykonać tej symfonii – próby orkiestry w getcie warszawskim przerwały deportacje do Treblinki.

W marcu minęło 50 lat od wydarzeń 1968 roku. Przygotowaliśmy na tę rocznicę bogaty program pt. *Obcy w domu. Wokół Marca '68*. W ramach niego przypomnieliśmy o żydowskich doświadczeniach podczas „kampanii antysyjonistycznej" władz komunistycznych, o szykanach i prześladowaniach oraz o ostatniej fali żydowskiej emigracji z Polski. Otwarcie wystawy czasowej – centralnego elementu programu – zbiegło się z gwałtownymi sporami wokół nowelizacji ustawy o IPN. Polsko-żydowska historia na nowo znalazła się w centrum uwagi. Choć w mediach nie brakło głosów krytycznych, a nawet napastliwych wobec naszej wystawy o Marcu '68, to przyciągnęła ona ponad 116 tys. zwiedzających i tysiące uczestników wykładów, konferencji, debat i wydarzeń artystycznych nawiązujących do historii sprzed półwiecza.

Specjalnym programem wydarzeń uczciliśmy także stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości. Głównym składnikiem obchodów jest wystawa, którą otwarliśmy w przeddzień 11 listopada. Została ona stworzona z myślą o szczególnie ważnych odbiorcach: dzieciach. Inspirację do niej czerpaliśmy od Janusza Korczaka, jednego z bohaterów naszej wystawy stałej, który u zarania II Rzeczypospolitej wydał wiele tekstów przygotowujących dzieci do niełatwej roli obywateli państwa demokratycznego. Wystawa *W Polsce króla Maciusia* wprowadza w świat książki

In 2018, POLIN Museum commemorated three hugely important events in the history of Polish Jews. In April, 75 years passed since the outbreak of the Warsaw Ghetto Uprising. The Museum volunteers reminded the residents of Warsaw of this anniversary by distributing 150,000 paper daffodils in the city streets. We also organized a unique concert featuring a piece composed especially for the occasion by Radzimir Dębski, and the fourth movement of Beethoven's *Ninth Symphony* sung in Hebrew. Thus, we paid homage to the Jewish Symphony Orchestra whose members had missed their chance to perform Beethoven's piece—they perished during the liquidation of the Warsaw Ghetto.

In March, we commemorated the 50th anniversary of March '68 events. We developed a rich program for the occasion titled *Estranged: March '68 and Its Aftermath*. We recalled Jewish experiences of the "anti-Zionist" campaign launched by the communist regime, the harassment and the persecution, and the last wave of Jewish emigration from Poland. Formal opening of the temporary exhibition—the program's key element—coincided with heated disputes sparked off by the amendment to the Institute of National Remembrance Act. Polish-Jewish history yet again hit the front covers. The exhibition on March '68, despite harsh criticism voiced by some media, attracted over 116,000 visitors. Additionally, thousands of people attended lectures, conferences, debates and artistic performances aimed to evoke the events that took place half a century ago.

The 100th anniversary of Poland regaining independence was celebrated with a special program of events, its core being a temporary exhibition opened several days before 11 November and addressed to a particularly precious audience: children. We drew inspiration from Janusz Korczak, one of the protagonists of the POLIN core exhibition, who had responded to the newly established Second Republic of Poland with a novel titled *King Matt the First* aimed at teaching children about the difficult role of citizens of a democratic state. The exhibition *In King Matt's Poland* introduced its

Korczaka, wyjaśniając najprostszym językiem podstawy i wyzwania demokratycznej Rzeczypospolitej.

Działania związane z rocznicami nie wyczerpują bogatego programu muzeum w minionym roku, który przedstawiamy w niniejszym raporcie. Zachęcam do zapoznania się z nim, a wszystkim pracownikom i współpracownikom, darczyńcom i przyjaciołom Muzeum POLIN dziękuję za zaangażowanie i życzliwość.

visitors to the world of Korczak's novel and explained—using simple vocabulary—the linchpins and challenges faced by the new democratic Polish state.

Commemorating anniversaries is merely a fraction of the plethora of events organized by POLIN Museum last year. I do encourage you to get acquainted with our offer. I also extend my sincere thanks to all the employees and associates, donors and friends of POLIN Museum for their engagement and goodwill.

prof. Dariusz Stola
Dyrektor Muzeum POLIN

Prof. Dariusz Stola
Director of POLIN Museum

Pan dyrektor prof. Dariusz Stola omówił najważniejsze wydarzenia, jakie nasze muzeum obchodziło w minionym roku. Spróbuję wspomnieć te, które pozostawały w cieniu jakże ważnych rocznic, ale które są częścią składową naszej „pozytywistycznej" działalności, a zarazem całkowicie są zbieżne ze statutowymi, celowymi zadaniami muzeum.

Już niemal staje się rutyną (w dobrym sensie tego słowa) coroczna *Gala Polin* (w rocznicę otwarcia wystawy głównej). Składają się na nią prezentacja dokonań minionego roku oraz nominacja laureatów Nagrody Polin. Lista laureatów (patrz str. 92–95) wzbogaciła się o trzy nazwiska osób o szczególnych zasługach: Tomasza Wiśniewskiego, Adama Bartosza i Bogdana Białka. Ale zwróćmy również uwagę na tych mniej znanych, powiedziałbym – Judymów upamiętniania obecności żydowskiej w Polsce.

Na szczęście – zaczynają jako samotnicy, lecz skupiają wokół siebie coraz liczniejsze grono, z danej gminy, miasteczka, powiatu. Jeśli wziąć również pod uwagę coraz większy zasięg naszej wystawy mobilnej (patrz str. 74–75) – a każda prezentacja wyzwala energię miejscowych aktywistów, którzy próbują odtworzyć miejscowy obraz społeczności żydowskiej, zanim zapadła w nicość – to wyłania się nam tutaj działalność naszego muzeum, ta właśnie, która wytwarza wartość dodatkową. Mam na myśli przyciąganie do naszej tematyki ludzi zainteresowanych nie tylko narracją wystawy głównej, lecz także aktywnością – nazwałbym tak – pozawystawową, a nawet pozamuzealną. Tym samym muzeum wychodzi poza opłotki muzealne!

Professor Dariusz Stola, Director of POLIN Museum, discussed the most important anniversaries commemorated at our Museum in the past year. I shall try to recall the events which, albeit overshadowed by the solemn commemorations, remain a vital element of our "positivist" activities and fulfil Museum mission and vision.

The POLIN Award Gala, held annually on the anniversary of the opening of the core exhibition, has become one of the key points in our Museum's program. Aside from presenting people nominated for the POLIN Award, it also presents Museum's achievements over the course of the entire year. In 2018, names of the three individuals deserved in the field of preservation of Jewish heritage in Poland—Tomasz Wiśniewski, Adam Bartosz and Bogdan Białek—were added to the list of laureates (see pages 92-95). However, I would like to draw your attention to the less well-known heroes of the preservation of traces of Jewish presence in Poland.

Most often they start as lone wolves who with time become surrounded by a growing group of associates—people from the same county, town or district. If we consider the increasing reach of our mobile exhibition (see page 74-75) which continues to release the energy of local activists striving to reconstruct the history of local Jewish communities that are no more, we can see clearly what the POLIN Museum activity is also about. It is about attracting people to the subject of Polish-Jewish history not necessarily by means of the core exhibition, but rather by the activities that take place beyond the Museum walls. Let me add that POLIN

Dodam, że jedną z najwyżej cenionych nagród muzeologów światowych otrzymaliśmy za taką właśnie działalność.

Last but not least – chciałbym wyrazić szacunek, uznanie i podziw dla naszych Koleżanek/Kolegów, którzy potrafili ściągnąć na *POLIN Music Festival* (patrz str. 36) Pierwszą Damę pianistyki światowej Marthę Argerich, wyłącznie do naszego muzeum.

Marian Turski
Przewodniczący Rady Muzeum POLIN

Museum was awarded one of the most prestigious international prizes in museology for precisely that kind of activity.

Last but not least—I wish to express my utmost gratitude and respect to our colleagues who managed to convince Martha Argerich, the First Lady of world pianistics, to honor us with her presence and to perform at the POLIN Music Festival (see page 36).

Marian Turski
Chairman of the POLIN Museum Council

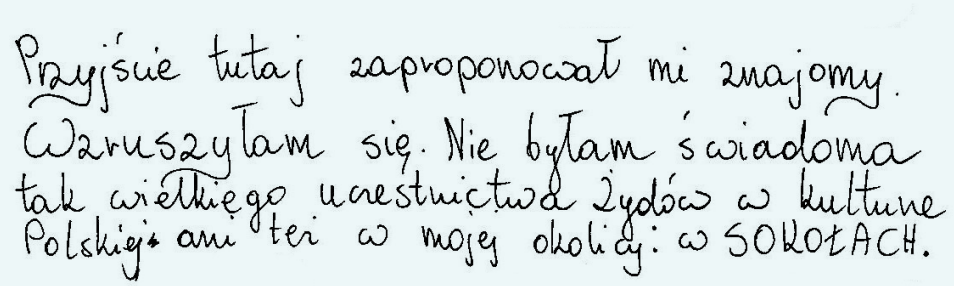

Julita R., Noski Śnietne (3 km od wioski Sokoły), 13.10.2018

An acquaintance of mine suggested I should visit the museum. I was deeply moved – I had no idea about the Jewish contribution to Polish culture or locally – in my home village of Sokoły.

Julita R., Noski Śnietne (3 km from the village of Sokoły), 13 October 2018

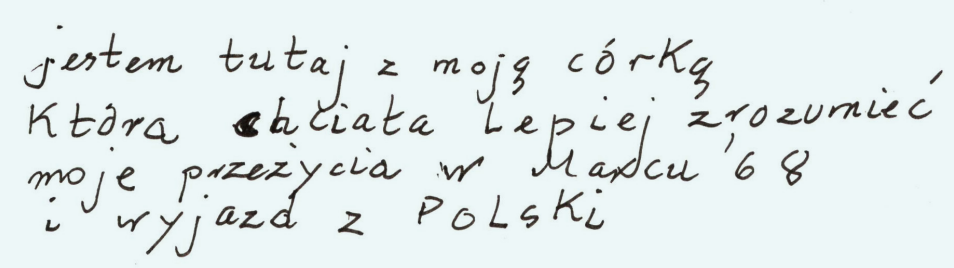

Janina, Polska, 26.03.2018

I am here with my daughter who wanted to understand better what I had gone through in March '68 and why I had left Poland.

Janina, Poland, 26 March 2018

Sarson, Podkarpacie

My teacher ordered me to come here and, frankly, I am glad – it's cool here!!! Love from me and the family!!!

Sarson, Sub-Carpathian region

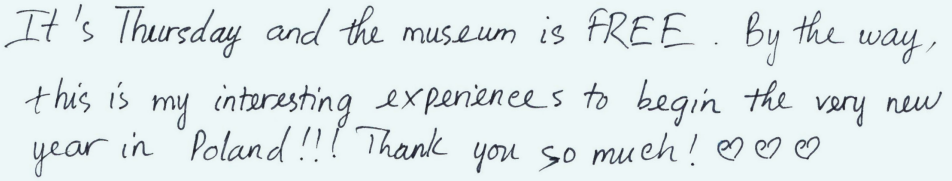

Thu Le, Vietnam, 4 January 2018

Dziś czwartek i wejście do muzeum jest darmowe. Swoją drogą, to ciekawy sposób rozpoczęcia całkiem nowego roku w Polsce!!! Bardzo Wam dziękuję! <3 <3 <3
Thu Le, Wietnam, 04.01.2018

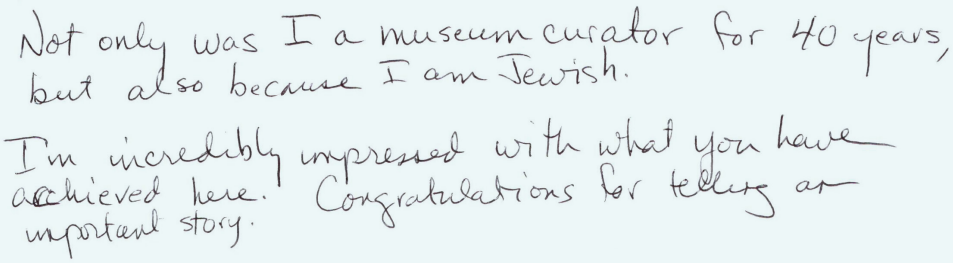

Renee, Alexandria, USA, 2 August 2018

Nie tylko pracowałam przez 40 lat jako kurator, ale przy okazji też jestem Żydówką. Jestem pod wielkim wrażeniem tego, co tu osiągnęliście. Gratuluję opowiedzenia tak ważnej historii.
Renee, Aleksandria, USA, 02.08.2018

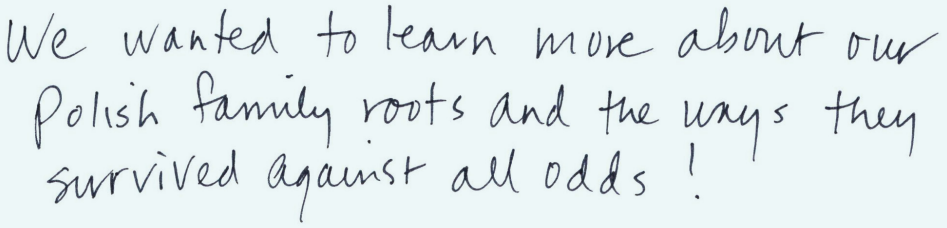

Karen, Los Angeles, 30 June 2018

Chcieliśmy dowiedzieć się czegoś więcej o naszych polskich korzeniach i o tym, jak naszej rodzinie udało się przeżyć wbrew wszystkiemu!
Karen, Los Angeles, 30.06.2018

Za sfinansowanie oraz realizację procesu projektowania i produkcji wystawy stałej odpowiadało Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce.

The process of design and production of the core exhibition was financed and supervised by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland.

Jednym z najpopularniejszych eksponatów jest rekonstrukcja drewnianej synagogi z Gwoździca.

The reconstruction of the wooden synagogue from Gwoździec is one of the most popular objects in the exhibition.

350 TYS. OSÓB ZWIEDZIŁO WYSTAWĘ STAŁĄ W 2018 ROKU

350,000 PEOPLE VISITED THE CORE EXHIBITION IN 2018

WYSTAWA STAŁA
/ CORE EXHIBITION

Sercem Muzeum POLIN jest wystawa stała, która złożona jest z ośmiu działów (galerii), zajmujących całą kondygnację budynku. Określenie „stała" może być nieco mylące – sugeruje statyczność, podczas gdy ekspozycja o tysiącu lat historii Żydów polskich tętni życiem. W POLIN zwiedzanie jest pasjonującą przygodą – podróżą w czasie, w której przewodnikami są malowidła, instalacje interaktywne, rekonstrukcje i makiety, projekcje wideo, dźwięki, teksty oraz zabytkowe przedmioty. Dzięki nim zwiedzający nie oglądają zwykłej wystawy, tylko są wręcz zanurzeni w opowieści o kulturze i dziedzictwie Żydów polskich, ich różnorodności społecznej, religijnej i politycznej. Goście muzeum dowiadują się tego, jak Żydzi pojawili się nad Wisłą, w jaki sposób Polska stała się centrum żydowskiej diaspory i domem największej społeczności żydowskiej na świecie, jak przestała nim być w czasie Zagłady, a także jak odradza się współczesne życie żydowskie w naszym kraju.

Ponieważ wiele osób wraca na wystawę, staramy się, aby podczas kolejnych wizyt mieli szansę zobaczyć coś nowego. W 2018 roku galeria *Miasteczko* wzbogaciła się o pochodzące z przełomu XVIII i XIX wieku miedziane naczynia (tzw. *netilat jadaim*), służące do rytualnego mycia rąk po przebudzeniu i przed jedzeniem chleba. W galerii *Zagłada* zmieniliśmy stanowisko obrazujące kwestię deportacji europejskich Żydów do niemieckich obozów na terytorium Polski. Tragiczną wspólnotę ich losów symbolizują teraz pokazywane kolejno autentyczne naszywki – gwiazdy Dawida z napisami w różnych językach. Z kolei w galerii *Powojnie* pojawił się obraz Jonasza Sterna *Strefy* z 1976 roku.

The core exhibition constitutes the heart of POLIN Museum. It consists of eight galleries which occupy the building's entire underground level. It is a permanent exhibition, and yet it is all but static—the exposition devoted to the 1000 years of history of Jews in Poland is indeed very dynamic. Touring POLIN Museum is a fascinating adventure—a journey in time, guided by paintings, interactive installations, reconstructions and architectural models, video screenings, sounds, texts and historic artefacts. The visitors do not merely view the exposition—they get immersed in the tale of the culture and heritage of Polish Jews, of their social, religious and political diversity. They find out how Jews first appeared in the land on the Vistula River, how Poland grew to be the center of the Jewish diaspora and the home of the largest Jewish community in the world, how it ceased to be this center during the Holocaust and how Jewish life is being revived now.

Since many people return to the core exhibition, we strive to make sure they see something new each time they visit. In 2018, In the Jewish Town gallery was enriched with copper cups (the so-called *netilat yadaim*) dating back to the 18th and 19th centuries and used for ritual hand washing after waking up and prior to eating bread. In the *Holocaust* gallery we changed the exposition devoted to deportations of European Jews to German camps located in the territory of Poland. Their tragic fate is now symbolized by original patches—the Stars of David with inscriptions in various languages which are displayed interchangeably. Finally, Jonasz Stern's painting titled *Zones* from 1976 was displayed in the *Postwar* gallery.

Wystawa stała żyje również dzięki bogatemu programowi edukacyjnemu i kulturalnemu. Odbywają się tam warsztaty i oprowadzania, a galeria *Las* jest często miejscem koncertów i przedstawień. W 2018 roku wystawę odwiedziło z przewodnikiem 65 tys. osób, a 23 tys. uczniów wzięło udział w warsztatach na wystawie. Oferujemy również audioprzewodniki w 11 językach (w tym w jidisz). Ponieważ zależy nam na jak największej dostępności muzeum i jego ekspozycji, regularnie odbywają się tam oprowadzania i warsztaty dla grup defaworyzowanych, w tym dla osób z niepełnosprawnościami. Dla osób z niepełnosprawnością wzroku lub słuchu zostały przygotowane elektroniczne przewodniki po wystawie z audiodeskrypcją oraz wideo w polskim języku migowym. Edukatorzy muzealni organizują na terenie wystawy spacery tematyczne i warsztaty rodzinne poświęcone codziennemu życiu polskich Żydów oraz najważniejszym świętom w żydowskim kalendarzu. Dzieci z opiekunami mogą się na nich dowiedzieć m.in. tego, jak obchodzony jest Nowy Rok – Rosz Haszana – i dlaczego tak radosnym świętem jest Purim.

The core exhibition is dynamic also thanks to the rich educational and cultural program. Numerous workshops and guided tours take place there on a regular basis; the Forest gallery is often used to stage concerts or performances. In 2018, 65,000 people took guided tours of the core exhibition in the exhibition space. The Museum offers audio guides in 11 languages (including Yiddish). Since we do our best to make sure the Museum and its expositions are accessible to everyone, we regularly organize guided tours for disadvantaged groups, including people with disabilities. We provide electronic guides to the exhibition with audio description and video in Polish Sign Language for people with visual and hearing impairment. Museum educators organize thematic walks and family workshops held in the core exhibition area and dedicated to the daily life of Polish Jews and the most important holidays in the Jewish calendar. Children and their guardians can learn about the observance of Rosh Hashana [Jewish New year], or find out why Purim is such a joyous holiday.

3 tys. uczestników Marszu Żywych zwiedziło wystawę w kwietniu 2018.

3,000 participants of March of the Living visited the exhibition in April 2018

Wystawa stała Muzeum POLIN jest w pełni dostępna dla osób z niepełnosprawnościami. Organizujemy dla nich także zwiedzania i warsztaty na wystawie.

The POLIN Museum core exhibition is fully accessible to people with disabilities. We also organize special tours and workshops at the exhibition.

Wśród nowych obiektów na wystawie pojawiły się autentyczne naszywki – gwiazdy Dawida z napisami w różnych językach. Pokazujemy je w galerii *Zagłada*.

The *Holocaust* gallery now features new artefacts – the authentic Star of David patches with inscriptions in various languages.

Dziękujemy Panu Grzegorzowi Jankilewiczowi i Jankilevitsch Foundation za darowiznę umożliwiającą organizację wystawy wraz z programem towarzyszącym. / We would like to thank Mr. Grzegorz Jankilevitsch and the Jankilevitsch Foundation for a donation which made it possible to organize the exhibition along with its accompanying program.
Mecenas wystawy / Patron of the exhibition: **Wydawnictwo Zwierciadło**
Współorganizator wystawy / Exhibition co-organizer: **Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce / Association of the Jewish Historical Institute of Poland**
Wsparcie / Support: **David Berg Foundation, Sills Family Foundation**

Na wystawę *Krew. Łączy i dzieli* zapraszała zwiedzających rzeźba Anisha Kapoora stojąca w holu muzeum.

The sculpture of Anish Kapoor displayed in the Museum main hall invited our guests to visit the exhibition *Blood: Uniting and Dividing*.

WYSTAWY CZASOWE
/ TEMPORARY EXHIBITIONS

Krew. Łączy i dzieli** / **Blood: Uniting & Dividing
12.10.2017 r. – 29.01.2018 r. / 12 October 2017 – 29 January 2018
Kuratorka / Curator: dr Małgorzata Stolarska-Fronia, współpraca / cooperation: Natalia Andrzejewska, kuratorka prezentacji dzieł sztuki współczesnej / curator of contemporary art

Obcy w domu. Wokół Marca '68** / **Estranged: March '68 and Its Aftermath
09.03.2018 r. – 24.09.2018 r. / 9 March 2018 – 24 September 2018
Kuratorki / Curators: Natalia Romik (Kolektyw SENNA / SENNA Collective), Justyna Koszarska-Szulc (Muzeum POLIN / POLIN Museum)

W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości
/ In King Matt's Poland: the 100th Anniversary of Regaining Independence
09.11.2018 r. – 01.07.2019 r. / 9 November 2018 – 1 July 2019
Kuratorki / Curators: Anna Czerwińska, Tamara Sztyma (Muzeum POLIN / POLIN Museum)

W 2018 roku goście Muzeum POLIN mogli zwiedzić trzy wystawy o bardzo odmiennej tematyce i adresowane do różnych odbiorców. Kluczową rolę odgrywała ekspozycja *Obcy w domu. Wokół Marca '68* (omawiana szerzej w kolejnym rozdziale). Przyciągnęła rekordową widownię – niemal 120 tys. osób.

Poprzedzała ją zakończona w styczniu wystawa *Krew. Łączy i dzieli*. Ukazywała ona złożony obraz roli krwi w kulturze: od pierwszych wzmianek w Biblii po pytania m.in. o znaczenie więzów krwi we współczesnym, wielokulturowym społeczeństwie i etyczne aspekty osiągnięć medycyny. Rok zakończyliśmy wystawą *W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości*, której wernisaż odbył się w listopadzie. Omawiamy ją szerzej w rozdziale *Stulecie odzyskania niepodległości Polski*. Wszystkie wystawy były dostępne dla osób niepełnosprawnych. Każdej towarzyszył rozbudowany program wydarzeń – znak firmowy Muzeum POLIN.

In 2018, POLIN Museum audiences had an opportunity to visit three exhibitions, each dealing with an entirely different topic and addressed to different groups. The *Estranged: March '68 and Its Aftermath* exhibition (described in detail in the subsequent section) played the key role. It attracted a record breaking number of visitors—almost 120,000 people.

It was preceded by the exhibition *Blood: Uniting & Dividing* which closed in January. It was dedicated to the complex concept of blood in culture: from the first mentions in the Bible to the questions on, i.a., the meaning of blood ties in today's multicultural world or the ethical aspects of the latest developments in medicine. We finished the year with the exhibition *In King Matt's Poland: The 100th Anniversary of Regaining Independence*, formally opened in November. We discuss it in detail in the section titled *The Centenary of Poland Regaining Independence*. All exhibitions were accessible for visitors with disabilities. Each exhibition was accompanied by a rich program of events - POLIN Museum's specialty.

Mecenas wystawy / Patron of the Exhibition: **Europejski Komitet Wspierania Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN, Miasto Stołeczne Warszawa / European Committee for the Support of POLIN Museum of the History of Polish Jews, City of Warsaw**
Współorganizator wystawy / Co-organizer of the exhibition: **Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce / Association of the Jewish Historical Institute of Poland**
Wsparcie / Support: **Taube Philanthropies and William K. Bowes, Jr. Foundation — Global Education Outreach Program, Neubauer Family Foundation, Sills Family Foundation, David Goldman and Debbie Bisno — Fellowships at Auschwitz for the Study of Professional Ethics, Marek i / and Agnieszka Nowakowski, Andrzej i / and Małgorzata Rojek, Jerry Wartski z rodziną / and family, Paul Goldner i / and Sandy Soifer**

W przestrzeni inspirowanej wnętrzami dworca Warszawa Gdańska zwiedzający wystawę mogli wysłuchać przejmujących relacji świadków Marca ‘68.

Visitors to the exhibition could listen to poignant accounts of witnesses to March ‘68 in the space inspired by the interior of Warszawa Gdańska railway station.

OBCY W DOMU. WOKÓŁ MARCA ‘68
/ ESTRANGED: MARCH ‘68 AND ITS AFTERMATH

Poruszająca wystawa, dziesiątki wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych i naukowych, a także ogromny odzew w mediach i wśród publiczności – to efekty programu przygotowanego przez muzeum z okazji 50. rocznicy wydarzeń Marca 1968 roku. W wyniku antysemickiej nagonki, którą rozpętały komunistyczne władze Polski, do wyjazdu zmuszono wówczas ok. 13 tys. Polaków żydowskiego pochodzenia. Sprawiono, że poczuli się obcy we własnym domu.

Proces przygotowania programu trwał ponad dwa lata. Jego głównym elementem była realizacja wystawy prezentującej relacje uczestników Marca ‘68, kontekst historyczny i konsekwencje tamtych zdarzeń. Centralny punkt ekspozycji stanowiła instalacja inspirowana halą warszawskiego Dworca Gdańskiego, z którego 50 lat temu Żydzi wyjeżdżali z Polski. W tej symbolicznej przestrzeni zwiedzający mogli posłuchać relacji osób zmuszonych do wyjazdu i tych, które pozostały. W pamięć marcowych emigrantów wbiły się wyrzucanie z pracy czy uczelni, ostracyzm środowiska, antysemityzm ulicy, tworzenie list rzeczy, które można wywieźć, i smutek pożegnań. Ekspozycja osadzała te wspomnienia w szerszym kontekście. Prezentowała archiwalne nagrania, gazety i dokumenty pokazujące, jak narastała antysemicka nagonka. Wyjaśniała też podobieństwa i różnice sytuacji w Polsce oraz w innych krajach świata dotkniętych protestami i młodzieżowym buntem końca lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku.

A stirring exposition, tens of educational, cultural and scholarly events as well as a powerful response in the media and on the part of our audience—these are the immediate effects of the program developed by POLIN Museum to commemorate the 50th anniversary of the March ‘68 events. Approximately 13,000 Poles of Jewish descent were forced to leave Poland as a result of the antisemitic campaign launched by the communist regime—the campaign that made them feel estranged in their own home.

Preparations for the program lasted over two years. Its key element was the exhibition which presented accounts of people affected by the March events, the historical context of these events and their aftermath. The hall of Warszawa Gdańska railway station from which a large number of Jews left Poland for good 50 years ago served as a heart of the *Estranged* exhibition. Within this symbolic space, visitors had an opportunity to listen to stories of people forced to leave as well as those who stayed in the country. March ‘emigrants’ recalled dismissals from work or from universities, the feeling of being ostracized, antisemitism in the streets, writing lists of things they were allowed to take with them, the heartbreak of farewells. Exposition placed these accounts against a broad context—it featured archival footage, newspapers and documents tracing the development of the antisemitic campaign. It discussed the similarities and differences of the situation in Poland

Duży niepokój budziły prezentowane na wystawie współczesne wpisy internetowe oraz publikacje w mediach zawierające przejawy nietolerancji i mowy nienawiści – nieraz bliźniaczo podobne do tych sprzed 50 lat.

Wystawa *Obcy w domu. Wokół Marca '68* była bolesna i trudna – nie tylko ze względu na konieczność zmierzenia się z niechlubnym epizodem w historii Polski, lecz także z powodu narastających na świecie lęków przed „innymi", podsycanych przez część polityków. Jednak z tych samych powodów była to ekspozycja niezwykle ważna, pomagała bowiem zrozumieć, do czego prowadzą ksenofobia i mowa nienawiści. Tym bardziej cieszy więc nas fakt, że odwiedziło ją tylu gości.

Ekspozycję poprzedzał i towarzyszył jej niezwykle rozbudowany program. O wydarzeniach marcowych przypominali współpracujący z Muzeum POLIN artyści. Przy stacji metra w centrum Warszawy Andrzej Wieteszka stworzył mural, który oddawał hołd ofiarom nagonki antysemickiej i mowy nienawiści. Z inicjatywy muzeum i Fundacji Klamra grupa twórców street artu pod przewodnictwem Dariusza Paczkowskiego przygotowała przy dworcu Warszawa Gdańska galerię murali, zatytułowaną przewrotnie *Witamy w domu*. Grafiki miały upamiętnić tych, którzy (w większości z tego dworca) wyjechali w 1968 roku – m.in. aktorkę Idę Kamińską, poetkę Annę Frajlich, dziennikarza Mariana Eilego i socjologa Zygmunta Baumana.

Silnych emocji i materiału do refleksji dostarczyli również twórcy teatralni. Duże zainteresowanie artystów i widzów wzbudził przeznaczony dla młodych twórców konkurs na spektakl o Marcu '68, który został zorganizowany przez teatr TR Warszawa i Muzeum POLIN. W kilkuetapowych eliminacjach wybrano pięć najlepszych projektów, a zwycięskie przedstawienie Jędrzeja Piaskowskiego i Huberta Sulimy zarówno było wystawiane w muzeum, jak i weszło do repertuaru TR Warszawa pod tytułem *Dawid jedzie do Izraela* (więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale *Działalność kulturalna*). W ramach programu towarzyszącego wystawie odbywały się spotkania ze świadkami i badaczami

The exhibition *Estranged: March '68 and Its Aftermath* was a poignant and testing experience. It challenged its viewers to face the ignominious episode in Polish history, and it responded to the growing global fear of the "other" eagerly fueled by politicians. For the same reasons, it was also hugely important as it demonstrated where xenophobia and hate speech may lead to. We are most pleased with the fact that it was viewed by such a large number of people.

The exhibition was preceded and accompanied by a rich program of events. Artists associated with POLIN Museum made sure the public was aware of the anniversary of March events. Andrzej Wieteszka produced a mural next to the underground station in the center of Warsaw which paid homage to the victims of the antisemitic campaign and hate speech. On the initiative of the Museum and the Klamra Foundation, a group of street art artists led by Dariusz Paczkowski produced a gallery of murals at the Warszawa Gdańska railway station. It was perversely titled Welcome Home. The murals' aim was to commemorate those who left in 1968, in most cases from that very railway station: actress Ida Kamińska, poet Anna Frajlich, journalist Marian Eile and sociologist Zygmunt Bauman.

Theatre performances also stirred up strong emotions among its viewers. A theatrical competition addressed to young authors to produce a play on March '68, organized by TR Warszawa theatre and POLIN Museum, was met with great interest by both artists and audiences. Five best projects were shortlisted in the course of a multi-phase competition; the winning performance by Jędrzej Piaskowski and Hubert Sulima titled *David Goes to Israel* (for more information please go to the Cultural Activity section) was staged at the Museum and entered the repertoire of TR Warszawa theatre. As part of the program accompanying the exhibition, meetings with

Wystawa *Obcy w domu. Wokół Marca '68* przyciągnęła niemal 120 tys. zwiedzających. To rekordowe zainteresowanie w skali nie tylko Muzeum POLIN, lecz także innych ekspozycji historycznych w Polsce.

/ The exhibition *Estranged: March '68 and Its Aftermath* attracted almost 120,000 visitors. This is a record breaking number not only for POLIN Museum, but for all historical exhibitions in Poland.

historii, działania i materiały dla szkół oraz projekty naukowe – takie jak międzynarodowa konferencja *Marzec '68 po pięćdziesięciu latach*, zorganizowana wspólnie z Uniwersytetem Warszawskim (więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale *Działalność naukowa*). Wydarzenia te miały pobudzić do dyskusji na temat zagrożeń, jakie stwarza bierność wobec dyskryminacji, ksenofobii i naruszania praw człowieka.

Problematyce Marca '68 została również poświęcona ubiegłoroczna edycja *POLIN Meeting Point*. To dwutygodniowa szkoła letnia, w której wzięło udział 42 studentów z Izraela, Polski, Niemiec i Ukrainy. Podczas warsztatów, wykładów, dyskusji i wizyt studyjnych analizowali wydarzenia 1968 roku w różnych krajach.

witnesses to history and history scholars were held, materials for schools and academic projects were developed, such as the international conference *March '68 After Fifty Years*, organized in cooperation with the University of Warsaw (for more information please go to the 'Academic activities' section). The events' goal was to encourage debates on the threats posed by indifference toward discrimination, xenophobia and breach of human rights.

Last year's edition of POLIN Meeting Point was also devoted to the events of March '68. During this two-week summer school 42 students from Israel, Poland, Germany and Ukraine participated in numerous lectures, workshops, debates and study tours. Their goal was to analyze and compare the events of the year 1968 in different countries.

„*Obcy w domu* to wystawa o uniwersalnym lęku egzystencjalnym związanym z utratą poczucia bezpieczeństwa. Jest to opowieść o stygmatyzacji, wykorzenieniu i uchodźstwie".

Natalia Romik i Justyna Koszarska-Szulc, kuratorki wystawy

/ "*Estranged: March '68 and Its Aftermath* exhibition is about a universal, existential fear of losing one's sense of safety. It spins a tale of stigmatization, uprooting and being a refugee."

- Natalia Romik and Justyna Koszarska-Szulc, exhibition curators

Grażyna Toruńczyk jest jedną z wielu osób, które przekazały do kolekcji muzeum swoje pamiątki dotyczące Marca ‘68. Część z nich pokazaliśmy na wystawie.

Grażyna Toruńczyk is one of many people who donated their keepsakes from March ‘68 to the POLIN Museum collection. Some of them were displayed in the exhibition.

Od wiosny 2017 roku Muzeum POLIN prowadziło akcję zbierania pamiątek historycznych i opowieści świadków Marca ‘68. Część z przekazanych przedmiotów została zaprezentowana na wystawie. Powstała tam przestrzeń nazwana *Archiwum Marca*, w której wyeksponowano obiekty związane z pożegnaniami i wyjazdami z Polski. W dniu wernisażu wystawy pokazywaliśmy zebrane pamiątki tylko w dwóch z czterech gablot. Pozostałe wypełniły się jednak błyskawicznie: w trakcie trwania wystawy zwiedzający – marcowi emigranci, ich potomkowie i bliscy – przekazywali kolejne obiekty, które trafiały do *Archiwum Marca*, a potem do zbiorów muzeum. Łącznie otrzymaliśmy ponad 300 obiektów dokumentujących historię życia żydowskiego w Polsce przed 1968 rokiem, emigrację i życie po wyjeździe. Będą one wykorzystywane na kolejnych wystawach i w ramach działań edukacyjnych. Są wśród nich m.in. album Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce z ostatnich letnich kolonii w 1967 roku, pierwsze wrażenia Soni Samet ze Szwecji opisane w listach do rodziców, którzy zostali w Polsce, czy fotografia Perły Kacman z przyjaciółkami, które wyjechały: Franciszką i Krystyną Borowicz.

Nie mniej ważne od obiektów były relacje świadków Marca ‘68 zgromadzone w ramach projektu *Obcy w domu*. Przeprowadziliśmy i udokumentowaliśmy ponad 140 wywiadów ze świadkami historii. Muzeum dysponuje kolekcją relacji uczestników wydarzeń i dzieci emigrantów, która cieszy się dużym zainteresowaniem. Wykorzystaliśmy ją na wystawie czasowej, jest także udostępniana w dużym serwisie na temat Marca, który przygotowaliśmy na portalu Wirtualny Sztetl: http://marzec68.sztetl.org.pl.

In the spring on 2017, POLIN Museum launched an action of collecting memorabilia and accounts of witnesses to March ‚68 events. Some of the collected items were displayed in the exhibition. A new entity called the March Archive was created; it featured objects related to the farewells and to departures from Poland. On the day of the exhibition opening, we presented the collected memorabilia in only two out of four display cabinets. The remaining two filled up unexpectedly quickly: the visitors to the exhibition—March emigrants, their descendants and relatives—donated more and more objects which were deposited in the March Archive, and from there transferred to the POLIN Museum collection. All in all, we collected over three hundred objects documenting the Jewish life in Poland prior to 1968, the emigration and life in new countries; they will all be used in our future exhibitions and in educational activities. Among the collected items, there is an album of the Social-Cultural Association of Jews in Poland [TSKŻ] from the last summer camp organized in 1967, first impressions of Sweden by Sonia Samet recorded in the letters to her parents who had stayed behind, or a photograph of Perła Kacman with her friends who did emigrate: Franciszka and Krystyna Borowicz.

Accounts of witnesses to March ‚68 events were as important to us as the collected memorabilia. As part of the Estranged project, we recorded and documented over 140 interviews with witnesses to history. POLIN Museum now boasts an oral history collection featuring accounts of participants of March ‚68 events as well as children of March ‚emigrants' which has sparked much interest among both scholars and the general audience. Selected interviews were used in the temporary exhibition or published on webpages dedicated to March ‚68 and included in the Virtual Shtetl portal: http://marzec68.sztetl.org.pl

Wystawie towarzyszył rozbudowany program edukacyjny: warsztaty dla uczniów i dorosłych, kursy i materiały edukacyjne dla nauczycieli, spotkania ze świadkami historii, a także angażujący młodych projekt oprowadzań rówieśniczych po wystawie (więcej w rozdziale *Edukacja* na str. 49).

The exhibition was accompanied by numerous workshops for both pupils and adults courses and educational materials for teachers, meetings with witnesses to history as well as a project of guided tours for peer groups addressed to the youth (more infromation in the Education section p. 49).

Wystawa *Obcy w domu. Wokół Marca '68* była główną atrakcją majowej *Nocy Muzeów*.

The exhibition *Estranged: March '68 and Its Aftermath* was the main attraction of the Night of Museums in May.

Ekspozycja prezentowała nie tylko materiały historyczne, lecz także współczesne przykłady mowy nienawiści.

Aside from the historical material, the exposition also presented present-day examples of hate speech.

Wystawa wraz z wydarzeniami towarzyszącymi została zrealizowana przez Muzeum POLIN w ramach Marszu Żywych Kanada | Jewish Federations of Canada – UIA. / The exhibition and its accompanying programs were created by POLIN Museum on behalf of March of the Living Canada | Jewish Federations of Canada – UIA.

Mecenas / Patron: **Jankilevitsch Foundation**

Zrealizowano dzięki wsparciu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach *Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017–2022*, Miasta Stołecznego Warszawy oraz firmy Boeing. / Support was provided by the Ministry of Culture and National Heritage of the Republic of Poland as part of the Multi-annual Programme NIEPODLEGŁA 2017–2022, by the Capital City of Warsaw and by Boeing.

Współorganizator wystawy / Exhibition co-organizer: **Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce / Association of the Jewish Historical Institute of Poland**

Partner: **Muzeum Warszawy / The Museum of Warsaw, Fundacja KORET / KORET Foundation**

Wystawę inspirowaną powieścią *Król Maciuś Pierwszy* dedykujemy „dużym i małym dorosłym" – jak mawiał Janusz Korczak.

The exhibition inspired by the novel *King Matt the First* is dedicated to "big and small adults", as Janusz Korczak used to say.

STULECIE ODZYSKANIA NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI
/ 100TH ANNIVERSARY OF POLAND REGAINING INDEPENDENCE

Z okazji tej ważnej dla Polski rocznicy Muzeum POLIN przygotowało wiele wydarzeń mówiących o niepodległości, patriotyzmie i odpowiedzialności za kraj. W listopadzie odbył się wernisaż wystawy *W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości*. Na tej wystawie patrzymy na państwo i sprawowanie władzy z perspektywy dziecka. Tuż po odzyskaniu niepodległości Janusz Korczak napisał książkę *Król Maciuś Pierwszy*, aby wyjaśnić dzieciom, jaki trud i odpowiedzialność wiążą się z rządzeniem. Na wystawie wątki dotyczące odbudowy II Rzeczypospolitej splatają się z bajkowym światem powieści o Maciusiu, a zabytkowe obiekty – z kreskówkami, grami i zabawami. Zwiedzanie zaczyna się od części historycznej, potem zaś wchodzimy w powieściowy labirynt z grafikami wybitnej ilustratorki Iwony Chmielewskiej. Opowieść o losach małego króla przygotowuje do gier i dyskusji, w których dzieci i dorośli wspólnie szukają odpowiedzi na poważne pytania: W jaki sposób ludzie podejmują decyzje dotyczące grupy? Jakie są rodzaje ustrojów państwowych? I wreszcie – jakie prawa mają ludzie, obywatele, dzieci? Można spróbować odpowiedzieć na nie samodzielnie albo posłuchać, co myślą na ten temat dzieci, które brały udział w warsztatach artystki Izy Rutkowskiej. Janusz Korczak traktował dzieci niezwykle poważnie, dlatego tę wystawę dedykujemy zarówno dużym, jak i małym dorosłym – jak nazywał ich autor *Króla Maciusia*.

On this momentous occasion, POLIN Museum organized a series of events dedicated to the subject of independence, patriotism and responsibility for one's homeland. In November, a new exhibition *In King Matt's Poland: the 100th Anniversary of Regaining Independence* was formally opened. It aims to look at the notion of state and governing from the point of view of children. Janusz Korczak wrote the novel *King Matt the First* shortly after Poland had returned to the map of Europe in order to explain to children the toils and responsibilities involved in governing. In the exposition, the threads related to rebuilding the Polish state are interwoven with the fairy-tale like world of King Matt, while the historic objects are entwined with cartoons, fun and games. We start touring the exhibition from the section on history, and then proceed to a literary labyrinth decorated with illustrations by one and only Iwona Chmielewska. The story of the little king introduces us to games and discussions in which children and adults seek answers to serious questions such as: how do people reach decisions pertaining to a group? What kinds of political systems are there? What are the rights of people, citizens, and children? We may try to answer these questions ourselves, or alternatively we may listen to the ideas of children who participated in the workshop run by Iza Rutkowska. Janusz Korczak treated children with utmost respect—that is why we dedicate this exhibition

Razem z królem Maciusiem dzieci i dorośli poznają tajniki rządzenia niepodległym państwem.

Together with King Matt, children and adults familiarize themselves with the arcana of governing an independent state.

Na wystawie można obejrzeć obiekty sprzed stu lat, wziąć udział w angażujących zadaniach, warsztatach i wysłuchać nagrań.

Visitors to the exhibition can admire objects from one hundred years ago, take part in engaging challenges, workshops as well as listen to the recordings.

„Może i lepiej, kiedy rządzi cały naród, a nie tylko król i ministrowie? Bo cóż? Król może być mały, a ministrowie mogą być nie bardzo mądrzy albo i nieuczciwi".

Janusz Korczak, *Król Maciuś Pierwszy*

/ "Maybe it's even better when all people rule, and not just the king and the ministers. Why not? A king might be too young and his ministers might not be to wise, or even plain dishonest."

Janusz Korczak, *King Matt the First*

Wątki poruszone na wystawie rozwija bogaty program wydarzeń towarzyszących. Na zajęciach dla dzieci najmłodsi wcielali się w rolę fotografów sprzed stu lat i odkrywali, w co ubierali się ludzie w Polsce po odzyskaniu niepodległości, czym się zajmowali i jakimi pojazdami jeździli. Na innych, wraz z aktorami Warszawskiego Centrum Pantomimy, dzieci tworzyły teatralną opowieść o przedmiotach z okresu dwudziestolecia międzywojennego: stalówce, karcie do głosowania czy kalejdoskopie. Wśród zajęć dla dorosłych wiele uwagi poświęcaliśmy sytuacji kobiet w Polsce lat dwudziestych i trzydziestych ubiegłego wieku. Podczas spacerów tematycznych po wystawie, wykładu prof. Katarzyny Sierakowskiej z Instytutu Historii PAN i kursu edukacyjnego omawialiśmy uzyskanie praw wyborczych przez kobiety oraz ich walkę o równouprawnienie i prawa polityczne.

Odzyskanie niepodległości było niezwykłym wydarzeniem także dla ponad 7 mln Żydów z terenów dawnej Rzeczypospolitej, którzy przez kilka pokoleń żyli pod zaborami. Ich sytuacja była tematem międzynarodowej konferencji *Listopadowe nadzieje. Żydzi wobec niepodległości Polski w 1918 r.* zorganizowanej przez muzeum we współpracy z Instytutem Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego.

to both small and big adults, as King Matt's author used to say.

The issues raised in the exhibition are further developed in the rich program of accompanying events. They included children playing the roles of photographers from 100 years ago and discovering what people used to wear in newly independent Poland, what professions they engaged in and what vehicles they used to ride. During another event children created a story—together with the actors from the Warsaw Pantomime Center—about the objects dating back to the interwar period: a pen nib, a voting card, or a kaleidoscope. The events for adults were focused mainly on the situation of women in Poland of the 1920s and 1930s. We discussed women's fight for equal rights and political rights as well as granting them electoral while taking thematic tours of the core exhibition, during the lecture delivered by Prof. Katarzyna Sierakowska of the Institute of History at the Polish Academy of Sciences and during the educational course we organized.

Regaining independence exerted a major impact on almost three million Jews residing in the territories of the former Polish-Lithuanian Commonwealth who had spent over a century living under the Partitions.

Między 29 a 30 listopada znakomici badacze z całego świata dyskutowali o nadziejach wiązanych przez Żydów z nowo powstającym państwem, o ich doświadczeniach dotyczących równości, swobody religijnej i kulturalnej i obawach wynikających z trudnych relacji społecznych i politycznych. Konferencji towarzyszył znakomity wykład otwarty prof. Davida Engela. Historyk z Uniwersytetu Nowojorskiego opowiedział o tym, jak Żydzi po odzyskaniu niepodległości musieli przedefiniować swoje relacje z władzami, nieżydowskimi sąsiadami i ze sobą nawzajem.

Niezwykle wzruszającym momentem, który zaistniał dzięki zwiedzającym Muzeum POLIN, było wspólne odśpiewanie hymnu narodowego w muzealnym holu. W południe, 11 listopada, w dniu święta narodowego, grupa gości i pracowników muzeum przyłączyła się w ten sposób do ogólnopolskiej akcji *Niepodległa do hymnu!*

Their situation was the subject of the conference titled *November Hopes. Jews and the Independence of Poland in 1918* organized by POLIN Museum in cooperation with the Institute of History at the University of Warsaw. On 29-30 November eminent scholars from all across the globe discussed Jewish hopes with regard to the newly established Polish state, their experiences concerning equality, religious and cultural freedom, and complex social and political relations. The conference was accompanied by a remarkable open lecture by Professor David Engel of New York University who explained how the Jews residing within the borders of newly established Poland were forced to redefine their relations with those in power, with their non-Jewish neighbors and with one another.

At noon on the national holiday of 11 November, a group of Museum visitors and staff gathered in the main hall and sang the Polish national anthem together. At this truly emotional moment, they joined the nationwide action of celebrating Poland's independence by collective rendition of the anthem.

Zwiedzający i pracownicy Muzeum POLIN uczcili rocznicę odzyskania niepodległości wspólnym odśpiewaniem hymnu narodowego.

Both the visitors and staff of POLIN Museum celebrated the centenary of Poland regaining independence by singing the national anthem together.

Podczas konferencji *Listopadowe nadzieje. Żydzi wobec niepodległości Polski w 1918 r.* badacze z całego świata dyskutowali o sytuacji Żydów w powstającym po I wojnie światowej państwie polskim.

During the conference *November Hopes. Jews and the Independence of Poland in 1918* scholars from all over the world discussed the situation of Jews in the newly established Polish state.

Konferencja *Listopadowe nadzieje. Żydzi wobec niepodległości Polski w 1918 r.* odbyła się w ramach projektu Global Education Outreach Program (GEOP) i została zrealizowana dzięki wsparciu European Association for Jewish Studies, Taube Philanthropies, the William K. Bowes, Jr. Foundation oraz Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

November Hopes: Jews and the Independence of Poland in 1918 conference, part of the Global Education Outreach Program (GEOP), was supported by the European Association for Jewish Studies, Taube Philanthropies, the William K. Bowes, Jr. Foundation, the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, and the Ministry of Science and Higher Education.

Działalność kulturalna Muzeum POLIN jest współfinansowana przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. / The cultural activity of POLIN Museum is co-financed by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland.

Sztuka *Dawid jedzie do Izraela* zwyciężyła w konkursie Muzeum POLIN i teatru TR Warszawa na spektakl poświęcony Marcowi '68.

David Goes to Israel won the competition for a theatre play devoted to March '68 organized by POLIN Museum and TR Warsaw theatre.

DZIAŁALNOŚĆ KULTURALNA / CULTURAL ACTIVITIES

Program Muzeum POLIN daleko wykracza poza wystawy i działalność edukacyjną. Co tydzień organizujemy w swej siedzibie kilka wydarzeń kulturalnych: spektakle, performance'y, projekcje filmów, promocje książek czy koncerty (opisane szerzej w rozdziale *Scena muzyczna*). W 2018 roku jednym z ważniejszych projektów był konkurs na koncepcję spektaklu poświęconego wydarzeniom Marca '68. Jeszcze w 2017 roku przystąpiło do niego 15 zespołów młodych twórców teatralnych. Komisja artystyczna wybrała pięć, które zostały zaprezentowane w formie pokazów warsztatowych. Do finału dostały się trzy sztuki: *Second-hand '68* Patrycji Kowańskiej, *Cztery tygodnie* Aleksandry Jakubczak i Krzysztofa Szekalskiego oraz *Juden (R) aus Arras* Jędrzeja Piaskowskiego i Huberta Sulimy. Zwyciężyła ta ostatnia. Opowiada ona historię niepełnosprawnego chłopca, którego przybrani rodzice próbują ochronić przed szalejącą wokół antysemicką kampanią 1968 roku. Premiera spektaklu – wystawianego pod nowym tytułem: *Dawid jedzie do Izraela* – odbyła się 8 września. Wzięli w niej udział aktorzy teatru TR Warszawa (współorganizatora konkursu). Sztuka zdobyła bardzo przychylne recenzje i weszła na stałe do repertuaru teatru – będzie wystawiana także w 2019 roku.

W czerwcu w Muzeum POLIN gościł spektakl taneczny *Druga strona*, poświęcony pracy scenicznej Poli Nireńskiej, wybitnej warszawskiej tancerki i choreografki, tworzącej w nurcie tańca modern. Jednakże w POLIN można nie tylko oglądać taniec nowoczesny, lecz także go spróbować! Służą temu zajęcia ruchowe GAGA, oparte

POLIN Museum's program goes far beyond the exhibitions and educational activity. Each week several cultural events are held here: theatre plays, performances, film screenings, book premieres and concerts (discussed in more detail in the Music Scene section). A competition for a concept of a theatre play devoted to March '68 events was one of the most important projects of 2018. Already in 2017, fifteen theatrical teams entered the competition; the jury shortlisted five projects which were then staged as workshop performances. Three out of them made it to the final: *Second Hand '68* by Patrycja Kowańska, *Four Weeks* by Aleksandra Jakubczak and Krzysztof Szekalski and *Juden (r)aus Arras* by Jędrzej Piaskowski and Hubert Sulima. The last project, telling a story of a disabled boy sheltered by his adoptive parents from the antisemitic campaign of 1968, was voted a winner. On 8 September, the play premiered at POLIN Museum under a new title *David Goes to Israel*, staged by the actors from the TR Warszawa theatre (co-organizer of the competition). It garnered positive reviews and was staged several more times to meet our audiences' demand. Further performances are scheduled for 2019.

In June, POLIN Museum hosted a dance performance titled *Druga strona* [The Other Side], devoted to the stage work by Pola Nireńska, a renowned Warsaw dancer and choreographer in the field of modern dance. You do not only watch modern dance at POLIN Museum— you can also try it yourself! Join the GAGA movement class, developed by Ohad Naharin, artistic director and

na języku ruchu opracowanym przez Ohada Naharina – dyrektora artystycznego i choreografa Batsheva Dance Company w Tel Awiwie. Prowadzi je Adi Weinberg-Prejna, certyfikowana nauczycielka tego stylu, a popularność tych zajęć sprawiła, że w drugiej połowie roku odbywały się regularnie co tydzień.

Warto również wspomnieć o pozostałych spektaklach w muzeum. W październiku wystawiono tu sztukę *Tisza be-Aw* w wykonaniu Teatru 21, od lat współpracującego z POLIN. Jest to grupa zrzeszająca aktorów ze spektrum autyzmu, więc ich spektakl o stygmatyzacji i wykluczaniu wybrzmiewa ze szczególną mocą. Natomiast w styczniu oglądaliśmy też spektakl Bogny Burskiej *Tyzyfone i Alekto*, który powstał na zamówienie Muzeum POLIN i towarzyszył pracy wideo artystki, prezentowanej na wystawie *Krew. Łączy i dzieli*.

Wystawy czasowe były też okazją do projekcji filmów uzupełniających tematykę ekspozycji i do niej nawiązujących. Wspomnianej powyżej wystawie *Krew. Łączy i dzieli* towarzyszył pokaz filmu pt. *Kto mnie teraz pokocha* Tomera i Baraka Heymannów, a ekspozycji o Marcu '68 – premiera obrazu *U siebie* w reżyserii Agnieszki Arnold. Jak co roku, byliśmy również partnerem *Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Żydowskie Motywy* i *Warszawskiego Festiwalu Filmów o Tematyce Żydowskiej*.

Wierną publiczność mają też spotkania z autorami, krytykami i tłumaczami literatury, które odbywają się w ramach cyklu *Czytelnia POLIN*. Rozmawialiśmy m.in. z Barbarą Engelking i Mikołajem Grynbergiem o jego zbiorze wywiadów *Księga wyjścia*, z o. Tomaszem Dostatnim i Jackiem Leociakiem o jego książce *Młyny Boże*, zaś Rafał Bryndal dyskutował z Lejbem Fogelmanem o wywiadzie rzece *Warto żyć*.

choreographer at the Batsheva Dance Company in Tel Aviv. The class, taught by certified GAGA instructor Adi Weinberg-Prejna, proved so popular that in the second half of the year it ran on a regular weekly basis.

It is also worthwhile mentioning other performances staged at POLIN Museum: in October, our audiences saw the play *Tisha be-Av* by Teatr 21 who has been cooperating with our Museum for years. Performed by a group of actors who are all within the autism spectrum, the play which deals with stigmatization and exclusion is all the more powerful. In January, the play *Tyzyfone and Alekto* by Bogna Burska was staged; it had been commissioned by the Museum to accompany the video installation by the artist displayed in the *Blood: Uniting and Dividing* exhibition.

Temporary exhibitions provided an opportunity to screen films which commented or supplemented their subject matter. The *Blood* exhibition was accompanied by screening of the film titled *Who's Gonna Love Me Now?*, whereas the exhibition on March '68 was accompanied by a premiere of Agnieszka Arnold's film *At Home*. Last year we were a partner—as in the previous years—of the Jewish Motifs International Film Festival and the Warsaw Jewish Film Festival.

Meetings with authors, literary critics and translators held within the *POLIN Reading Room* series enjoy a faithful following. Last year we hosted, among others, Barbara Englelking, Mikołaj Grynberg talking about his latest collection of interviews titled *Księga wyjścia* [The Exodus], Rev. Tomasz Dostatni, Jacek Leociak on his latest volume *Młyny Boże* [God's Mills], and Rafał Bryndal in conversation with Lejb Fogelman on his book *Warto żyć* [A Life Worth Living].

Spotkania z autorami, tłumaczami i bohaterami książek w ramach cyklu *Czytelnia POLIN* kilka razy w miesiącu gromadzą miłośników historii i literatury.

Meetings with authors, translators and protagonists of books held several times a month in the *POLIN Reading Room* series attract history and literature lovers.

Zajęcia ruchowe GAGA opracowane przez Ohada Naharina odbywały się w muzeum co tydzień.

The GaGa movement classes developed by Ohad Naharin were held weekly at POLIN Museum.

David Krakauer i orkiestra Sinfonia Varsovia pod batutą Bar Avni brawurowo wykonali koncert na kwartet klezmerski podczas koncertu inauguracyjnego *POLIN Music Festival*.

David Krakauer and the Sinfonia Varsovia orchestra under the baton of Bar Avni delivered a spectacular performance of *Concerto for a klezmer quartet* during the opening concert of POLIN Music Festival.

Festiwal *Roots'n'Fruits* odbył się dzięki wsparciu: anonimowego darczyńcy, Michaela Guttmana, ambasad Izraela, Stanów Zjednoczonych, Belgii i Argentyny. / Roots'n'Fruits festival was supported by an anonymous donor, Michael Guttman, the embassies of Israel, the United States, Belgium, and Argentina.

Scenę Muzyczną wspierał Totalizator Sportowy, właściciel marki LOTTO / Music Scene was supported by Totalizator Sportowy, the owner of LOTTO brand

Współorganizator / Co-organizer: **Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce / Association of the Jewish Historical Institute of Poland**

Ikona muzyki klasycznej naszych czasów, Martha Argerich, była gwiazdą *POLIN Music Festival Roots'n'Fruits* (na zdjęciu z wiolonczelistką Jing Zhao).

Martha Argerich, the icon of classical music, was the brightest star of the Roots'n'Fruits POLIN Music Festival (photographed with cellist Jing Zhao).

SCENA MUZYCZNA / MUSIC SCENE

W 2018 roku w koncertach Muzeum POLIN wzięło udział ponad 6,5 tysiąca osób. / Over 6,500 people attended concerts organized by POLIN Museum in 2018.

Czym jest muzyka żydowska? Jakie niesie ze sobą historie? Jak może zainspirować artystów oraz słuchaczy tu i teraz? Muzeum POLIN poszukuje odpowiedzi na te pytania, tworząc unikalną scenę muzyczną. Składają się na nią koncerty inspirowane wystawą stałą i ekspozycjami czasowymi, projekty związane z rocznicami ważnymi dla polsko-żydowskiej historii, wspólne działania z instytucjami kulturalnymi z całego świata oraz *POLIN Music Festival*.

To ostatnie wydarzenie zainaugurowaliśmy w 2018 roku – i od razu stało się w muzeum najważniejszą imprezą muzyczną. Od 16 do 18 lutego w naszym audytorium rozbrzmiewały muzyka klasyczna i współczesna, wielka symfonika, kameralistyka oraz awangardowe eksperymenty. Festiwalowi przyświecało hasło *Roots'n'Fruits*, czyli poszukiwania splecionych korzeni polskiej i izraelskiej muzyki XX i XXI wieku oraz owoców, jakie może przynieść spotkanie kompozytorów i wykonawców z Izraela, Polski, a także innych krajów żydowskiej diaspory. Wydarzenie otworzył koncert orkiestry Sinfonia Varsovia pod batutą młodej izraelskiej dyrygentki Bar Avni. Solistami byli Jing Zhao,

What is Jewish music? What stories does it tell? How can it inspire artists and audiences today? POLIN Museum seeks answers to these questions by establishing a one of the kind music scene. We organize concerts inspired by our core and temporary exhibitions, and run projects related to important dates in Polish-Jewish history; we cooperate with cultural institutions all around the world and, last but not least, we host the POLIN Music Festival.

The Festival was inaugurated in 2018 and quickly proved to be the Museum's top music event of the year. On 16-18 February, the Museum auditorium resounded with classical, contemporary, symphony, chamber as well as avant-garde experimental music. The Festival was named *Roots'n'Fruits*, pointing to the search of entangled roots of the twentieth- and twenty-first century Polish and Israeli music, and to the fruit of the meeting of composers from Israel, Poland and the Jewish diaspora. The Festival began with a concert of Sinfonia Varsovia under the baton of young Israeli conductor Bar Avni, featuring solo performances by Jing Zhao, Michael Guttman and David Krakauer. The concert was dedicated to Sigmund Rolat, POLIN Museum Distinguished

Michael Guttman i David Krakauer, a cały koncert dedykowany był Zygmuntowi Rolatowi – wielkiemu miłośnikowi muzyki, Znamienitemu Darczyńcy Muzeum POLIN. Melomani wyczekiwali także występu wielkiej Marthy Argerich, która zaprezentowała m.in. kompozycje Blocha, Chopina, Laksa, Lutosławskiego i Szostakowicza. Oprócz wybitnej pianistki słuchaczy zachwycił David Krakauer w duecie z pochodzącą z RPA pianistką Kathleen Tagg. Przedstawili oni multimedialny projekt *Breath and Hammer*. Duże wrażenie wywołał też warszawski Hashtag Ensemble, wykonujący premierowo utwory młodych kompozytorów izraelskich. Na zakończenie festiwalu, którego kuratorami byli Michael Guttman i Kajetan Prochyra, słuchaliśmy tanga, w którym puls Argentyny spotyka się z kawiarnią Paryża i żydowskimi skrzypcami.

Z kolei 19 kwietnia zorganizowaliśmy niepowtarzalny koncert upamiętniający bohaterów warszawskiego getta (więcej informacji na ten temat znajduje się w rozdziale *75. rocznica powstania w getcie warszawskim*).

Benefactor and a great music lover. The Museum audience flocked to listen to one-and-only Martha Argerich who performed pieces by Bloch, Chopin, Laks, Lutosławski and Shostakovich. David Krakauer together with pianist Kathleen Tagg from the Republic of South Africa presented a multimedia project titled *Breath and Hammer*. Warsaw-based Hashtag Ensemble performed world premieres of pieces by young Israeli composers. For the Festival finale we listened to tango which combined an Argentinian pulse, a Parisian cafe, and a Jewish fiddle. The Roots'n'Fruits POLIN Music Festival was curated by Michael Guttman and Kajetan Prochyra.

On 19 April, we organized an unforgettable concert to commemorate the Warsaw Ghetto heroes (more information in the section: 75th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising).

„Muzyka jest gałęzią kultury, która pozostaje raczej na marginesie zainteresowania muzeów w Polsce; jej obecność w murach szacownych instytucji jest raczej incydentalna. [...] Muzeum, w którym muzyka od dawna odgrywa bardzo ważną rolę, jest POLIN, Muzeum Historii Żydów Polskich". Filip Lech, Culture.pl

/ "Among various arts, music remains at the periphery of Polish museums' cultural activity; it can rarely be heard within the esteemed institutions' walls. [...] Music seems to play a very important role at POLIN Museum of the History of Polish Jews. [...]" Filip Lech, Culture.pl

Koncert symfoniczny *Roots'n'Fruits* był zadedykowany Zygmuntowi Rolatowi, Znamienitemu Darczyńcy Muzeum POLIN – na zdjęciu z Marianem Turskim, przewodniczącym rady muzeum (z lewej), i Dariuszem Stolą, dyrektorem muzeum (z prawej).

The *Roots'n'Fruits* symphony concert was dedicated to POLIN Museum Distinguished Benefactor Sigmund Rolat. Photographed with Marian Turski, Chair of Chairman of POLIN Museum Council (left), and Dariusz Stola, Director of POLIN Museum (right).

Michael Guttman, jeden z kuratorów *POLIN Music Festival*, wspólnie z przyjaciółmi przedstawił program *Żydowskie tango*.

Co-curator of POLIN Music Festival Michael Guttman presented – together with friends – the Jewish Tango project.

W styczniu 2018 roku zorganizowaliśmy trzy wydarzenia muzyczne towarzyszące wystawie *Krew. Łączy i dzieli*. Były to: *Aorta* – recital znakomitej amerykańskiej pianistki Vicky Chow; *Krew w klepsydrze* – koncert międzynarodowego składu Delirium Ensemble, kierowanego przez Wiktora Kociubana; oraz *Echo serca* – muzyczny seans terapeutyczny zaprogramowany przez Miłosza Pękalę, Bartosza Webera i Wiktora Podgórskiego, z gościnnym udziałem Leszka Możdżera.

In January 2018, we organized three concerts to accompany the exhibition *Blood: Uniting and Dividing*: *Aorta*, a recital of Vicky Chow, an outstanding American pianist; *Blood in the Hourglass* by an international Delirium Ensemble conducted by Wiktor Kociuban, and *Echo of the Heart*—a musical therapeutic session programmed by Miłosz Pękala, Bartosz Weber and Wiktor Podgórski, with guest appearance by Leszek Możdżer.

Wspólnie z Uniwersytetem Muzycznym Fryderyka Chopina zorganizowaliśmy pierwsze polskie wykonanie jednego z najważniejszych utworów minimalizmu muzycznego – *Drumming* Steve'a Reicha.

Together with the Fryderyk Chopin University of Music, we organized the Polish premiere of Steve Reich's *Drumming*, one of the most important pieces in the history of minimalism in music.

W październiku świętowaliśmy premierę płyty Vox Varshe i Jacaszka *Bramy Nieba*. Ten zamówiony przez muzeum projekt został wyróżniony Grand Prix festiwalu Polskiego Radia *Nowa Tradycja*.

In October, we hosted a premiere of *Heaven's Gates* by Vox Varshe and Jacaszek. The project, commissioned by the Museum, was awarded Grand Prix at the *New Tradition* Polish Radio festival.

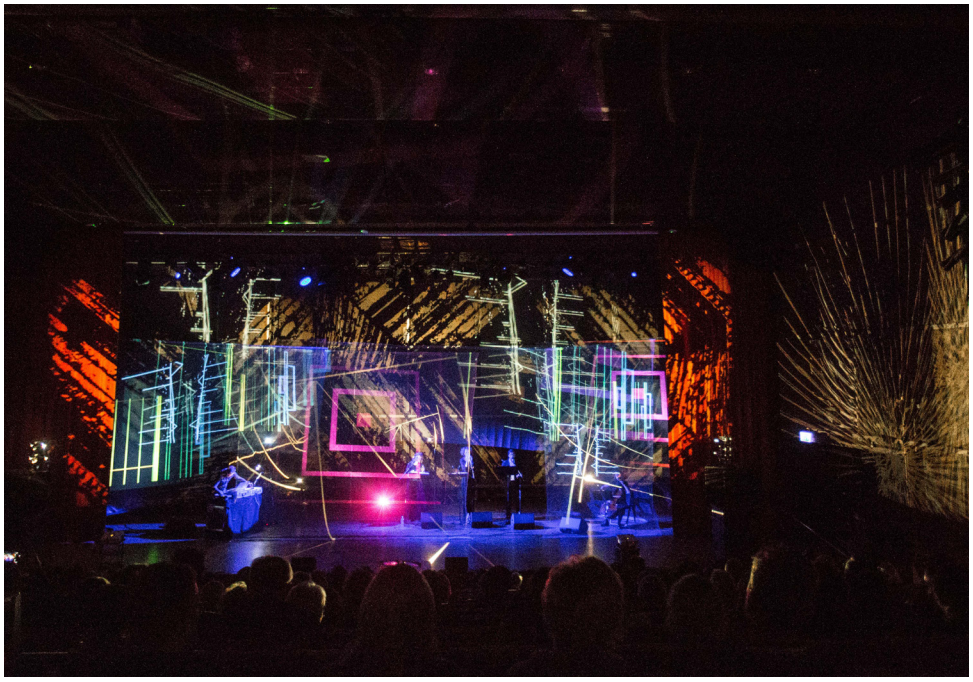

Akcja społeczno-edukacyjna *Żonkile* odbyła się dzięki wsparciu Miasta Stołecznego Warszawy i Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. Koncert *Łączy nas pamięć* z okazji 75. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim odbył się dzięki wsparciu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce.
/ The *Daffodils* social-educational campaign was supported by the City of Warsaw and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland. *Remembering Together* concert on the 75th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising was supported by the Ministry of Culture and National Heritage and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland.

W oficjalnych uroczystościach przy pomniku Bohaterów Getta wzięły udział setki gości z całego świata.

Hundreds of guests from all over the globe attended the formal ceremony in front of the Monument to the Ghetto Heroes.

75. ROCZNICA POWSTANIA W GETCIE WARSZAWSKIM / 75TH ANNIVERSARY OF THE WARSAW GHETTO UPRISING

W 75. rocznicę powstania w getcie warszawskim – 19 kwietnia – zorganizowaliśmy niepowtarzalny koncert. Na placu przy pomniku Bohaterów Getta Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia oraz chór Filharmonii Narodowej wykonali IV część IX symfonii Ludwiga van Beethovena *Oda do radości*. Pieśń została zaśpiewana po hebrajsku – tak jak zamierzali ją wykonać muzycy utworzonych w getcie Żydowskiej Orkiestry Symfonicznej i chóru Szir. Nie zdążyli. Próby przerwała masowa akcja deportacyjna do obozu w Treblince, w którym prawie wszyscy artyści zginęli. W drugiej części koncertu zabrzmiał premierowo utwór *Tren dla warszawskiego getta*, napisany specjalnie na tę okazję przez Radzimira Dębskiego – „Jimka". Koncert odbył się pod patronatem i z udziałem prezydenta Andrzeja Dudy, a w uroczystościach wzięło udział również dwóch byłych prezydentów kraju: Bronisław Komorowski i Aleksander Kwaśniewski. Wydarzenie było transmitowane – oraz kilkukrotnie retransmitowane – przez Telewizję Polską.

Tego samego dnia przeprowadziliśmy, już po raz szósty, akcję *Żonkile*. Dwa tys. wolontariuszy muzeum rozdało na ulicach Warszawy 150 tys. papierowych żonkili – symboli pamięci o powstaniu. W akcję włączyło się także 1200 szkół i bibliotek z całej Polski, dzięki czemu dotarliśmy z przekazem do niemal 100 tys. uczniów. O rocznicy powstania głośno było również w Internecie. Hasło akcji: *#ŁączyNasPamięć* – z zasięgiem liczącym ponad 10 mln osób – było tego dnia najpopularniejszym hasłem polskiej sieci.

On 19 April, we organized a unique concert to commemorate the 75th anniversary of the outbreak of the Warsaw Ghetto Uprising. The Polish National Radio Symphony Orchestra and the National Philharmonic Choir performed the fourth movement of Beethoven's *Ode to Joy* Ninth Symphony in the square facing the Monument to the Ghetto Heroes. The piece was sung in Hebrew to pay homage to the musicians of the Jewish Symphony Orchestra and the Shir Choir who had planned to perform the piece in the Warsaw Ghetto but never made it. Their rehearsals were cut short by mass deportations to Treblinka death camp where almost all the artists perished. The second part of the concert was the world premiere of a piece titled *Threnody to the Warsaw Ghetto* by Jimek, Radzimir Dębski, who composed it specially for the occasion. The concert was organized under the auspices and with the participation of Andrzej Duda, President of the Republic of Poland. The commemoration was attended by two former presidents: Aleksander Kwaśniewski and Bronisław Komorowski. The event was broadcast by the Polish Public Television [TVP].

Earlier in the day, the sixth edition of the *Daffodils* campaign took place: 2,000 Museum volunteers distributed 150,000 paper daffodils—symbols of the memory of the Uprising—in the streets of Warsaw. 1,200 schools and libraries from all across Poland joined the campaign; thanks to them, our message reached almost 100,000 pupils. We were all over the Internet, too: the #Remembering Together campaign slogan reached over 10 million people and was the most popular hashtag on that day.

W 2018 roku żonkile – symbole pamięci o powstańcach getta – rozdawało na ulicach niemal 2 tys. wolontariuszy.

In 2018, almost 2,000 volunteers distributed paper daffodils – symbol of remembrance of the ghetto heroes – in the streets of Warsaw.

Akcję *Żonkile* wsparło wielu ambasadorów – artystów i działaczy społecznych.

The *Daffodils* campaign was supported by many ambassadors - artists and social activists.

Akcja *Żonkile* odbyła się dzięki wsparciu Chrisa J. Frąckiewicza oraz Hochberg and Lowenstein Families of Chicago.

The *Daffodils* campaign was supported by Chris J. Frąckiewicz as well as Hochberg and Lowenstein Families of Chicago.

Podczas koncertu *Łączy nas pamięć* premierowo zabrzmiał utwór *Tren dla warszawskiego getta* napisany na tę okazję przez Radzimira Dębskiego.

The piece titled *Threnody to the Warsaw Ghetto*, composed specially for the occasion by Radzimir Dębski, was performed during the *Remembering Together* concert.

Koncert odbył się pod patronatem i z udziałem Prezydenta RP, który wziął w nim udział wraz z małżonką. Na zdjęciu od prawej: prof. Dariusz Stola, dyrektor muzeum, prezydent Andrzej Duda, Agata Kornhauser-Duda, Krystyna Budnicka, ocalona z Holokaustu.

The concert was organized under the auspices of Andrzej Duda, President of the Republic of Poland, who participated in it together with his wife. From the right: Prof. Dariusz Stola, POLIN Museum Director, Andrzej Duda, President of Poland, Agata Kornhauser-Duda, the First Lady and Krystyna Budnicka, Holocaust survivor.

Z okazji 75. rocznicy powstania w getcie usłyszeliśmy *Odę do radości* Beethovena. Pieśń została zaśpiewana po hebrajsku – na cześć muzyków z getta, którzy planowali taki właśnie koncert.

On the occasion of the 75th. anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising we listened to Beethoven's *Ode to Joy*. It was sung in Hebrew in tribute to the musicians from the ghetto who had planned to perform the piece but never made it.

Polsko-Izraelska Wymiana Młodzieży (Polish-Israeli Youth Exchange – PIYE) to program edukacyjny, który już od 13 lat wspiera dialog młodych ludzi na temat ważnych, ciekawych i trudnych zagadnień w historii obu krajów i narodów. W 2018 roku w PIYE wzięło udział 30 młodych edukatorów, studentów, działaczy organizacji pozarządowych i kulturalnych. W lipcu uczestniczyli oni w warsztatach i spotkaniach w Polsce, a w październiku – w Izraelu. Działania te podjęto po to, aby wesprzeć umiejętności liderskie uczestników, zaznajomić ich z dobrymi praktykami i wspomóc w opracowaniu pomysłów na własne projekty. Dzięki PIYE mogli oni lepiej poznać wzajemne perspektywy, zweryfikować swoje pomysły oraz wypracować nowe standardy w podejmowaniu tematu pamięci i historii relacji polsko-żydowskich.

Polish-Israeli Youth Exchange (PIYE) is an educational program that has promoted young people's dialogue on vital, interesting and difficult issues from the history of both states and nations for thirteen years now. In 2018, thirty young educators, students, NGO- and cultural activists participated in the PIYE program. In July, they took part in workshops, meetings and tours across Poland, and in October in Israel. This year's program's goal was to support leadership skills of its participants, to acquaint them with good practices and to help them develop ideas for their own projects. Thanks to PIYE, they had an opportunity to share their individual perspectives, to verify their ideas and to create new standards in tackling the subject of memory and of the history of Polish-Jewish relations.

Program PIYE jest wspólną inicjatywą Muzeum POLIN i Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. Wspierają je Ygal Ozechov i Tomek Ulatowski. / PIYE, a joint initiative of POLIN Museum and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, is supported by Ygal Ozechov and Tomek Ulatowski.

EDUKACJA / EDUCATION

W muzeum wierzymy, że przywracanie pamięci i dyskusje o historii przyczyniają się do kształtowania lepszej przyszłości. Dlatego działania edukacyjne znajdują się w centrum oferty programowej Muzeum POLIN. W ich ramach organizujemy zajęcia dla grup szkolnych i nauczycieli, dla dzieci i dorosłych (w tym seniorów), rodzin i wyspecjalizowanych grup zawodowych, w tym edukatorów z Polski i zagranicy. Równie bogata jest różnorodność form edukacji muzealnej: od oprowadzania po wystawach, przez spotkania ze świadkami i badaczami historii, aż po warsztaty, materiały edukacyjne i zajęcia wykorzystujące materiały online.

W 2018 roku gościliśmy rekordową liczbę dzieci i młodzieży. W warsztatach i oprowadzaniach wzięło udział ponad 51 tys. uczniów i przedszkolaków. Dla młodzieży muzeum organizowało różnorodne działania w oryginalnej, angażującej formie. Projekt *Informacja vs. manipulacja* był adresowany do uczniów i nauczycieli z Polski, Czech i Węgier, którzy prowadzili własne badania dotyczące wpływu propagandy na postawy ludzi, bazując na przykładach polskiego Marca '68, Praskiej Wiosny 1968 r. i rewolucji węgierskiej z 1956 r. Nastolatków zaprosiliśmy także do włączenia się w opowiadanie o historii. Kilkunastu młodych ludzi opracowało pięć tematycznych ścieżek zwiedzania wystawy czasowej *Obcy w domu. Wokół Marca '68* i oprowadziło po niej blisko 100 rówieśników.

Oprócz zajęć dla grup szkolnych wiele uwagi poświęcaliśmy nauczycielom. Dzięki nim możemy bowiem dotrzeć z przekazem do dużej liczby dzieci i młodzieży. W 2018 roku zorganizowaliśmy dla nich

The Museum team believes that restoring the memory and debates on history contribute to shaping a better future. That is why the POLIN Museum program includes educational activity. We offer workshops for school groups and for teachers, for children and adults (including seniors), for families and specialized groups of professionals. Education at the Museum is very diverse as well—from guided tours of the exhibitions, through meetings with witnesses to history, educational materials and classes based on the material provided online.

In 2018 a record number of children and youth visited POLIN Museum. Over 51,000 children from schools and nurseries participated in workshops and guided tours. Many also took part in the events organized as part of the Irena Sendler Year; in the course of the meetings, they got acquainted with Sendler's biography and the accounts of people rescued by her, and pondered on how today we may follow her advice: "You see a man drowning, you must save him, even if you cannot swim." POLIN Museum organizes events for the youth in an original and engaging fashion. The Information versus manipulation project was addressed to students and teachers from Poland, Czech Republic and Hungary in which they themselves conducted research on the effects propaganda exerts on people using the example of Polish March '68, Prague Spring '68 and the Hungarian Revolution of 1956. We invited teenagers to get involved in talking about the history. Over a dozen young people developed five thematic tours of the temporary exhibition *Estranged: March '68 and Its Aftermath* and served as tour guides to almost one hundred of their peers.

szereg kursów, szkoleń i konferencji. Wpieraliśmy ich w przekazywaniu dzieciom oraz młodzieży trudnych i ważnych tematów – m.in. podczas kursów *Pomoc Żydom w czasie drugiej wojny światowej – historie, konteksty, pytania* czy *Jak uczyć patriotyzmu w szkole?*, czy też międzynarodowej konferencji *Jak rozmawiać o Sprawiedliwych? Reprezentacje w kulturze, znaczenie w edukacji*. Pomagaliśmy także w poszerzeniu gamy wykorzystywanych narzędzi dydaktycznych – m.in. podczas kursu *Nauczanie z użyciem relacji w XXI wieku* – oraz radziliśmy, jak reagować w sytuacjach związanych z dyskryminacją i wykluczeniem. Najaktywniejszych nauczycieli oraz metodyków nauczania zapraszamy do udziału w programie Ambasadorzy Muzeum POLIN. W ten sposób budujemy ogólnopolską sieć regionalnych współpracowników – ekspertów szkolących innych nauczycieli, którzy reprezentują muzeum w terenie, ale również współtworzą i opiniują ofertę edukacyjną POLIN. Ich dziełem są m.in. materiały edukacyjne dostępne online.

Aside from events organized with students in mind, we also focused our efforts on teachers. It is through them that we get a chance to reach a wide audience of children and youth. In 2018 we organized a series of courses, training sessions and conferences. We offered them our support in communicating vital yet difficult topics to young people, e.g. as part of the course *Help provided to Jews during World War Two—stories, contexts, questions*, or *How to teach patriotism at school?*, or the international conference *How to talk about the Righteous? Representations in culture, meaning in education*. We helped broaden the offer of didactic materials, i.a. during the course *Using testimonies in teaching in the 21st century*, and suggested how to react to discrimination and exclusion. We invite the most active teachers and methodologists to enter the program of the POLIN Museum Ambassadors. Thus we create a nationwide network of regional collaborators—experts who train other teachers and represent the Museum beyond its walls, as well as participate in developing the POLIN educational offer together with us, or review it. The Museum educators and ambassadors create, among other things, didactic materials available online.

W 2018 roku przeprowadziliśmy 1255 warsztatów dla szkół, w których uczestniczyło 27 791 uczniów z całej Polski. Wystawę stałą z przewodnikiem zwiedziło ponad 3 tys. grup, z czego niemal 1 tys. grup szkolnych – łącznie ponad 25 tys. uczniów.

/ In 2018, we ran 1,255 workshops for schools, attended by over 27,791 pupils from all over Poland. Over 3,000 groups participated in guided tours of the core exhibition, including almost 1,000 school groups, i.e. over 25,000 pupils in total.

Spacery miejskie śladami żydowskiej tradycji i historii to niezwykle popularna forma edukacji oferowana przez Muzeum POLIN.

Walks in the footsteps of Jewish tradition and history are an especially popular form of education offered by POLIN Museum.

Działania edukacyjne Muzeum POLIN nie ograniczają się jednak do uczniów i nauczycieli. Zorganizowaliśmy dziesiątki spotkań, oprowadzań przewodnickich, wykładów i warsztatów dla uczestników w każdym wieku. Zajęcia dla rodzin i dzieci opisujemy szerzej w rozdziale *Do muzeum z dziećmi*. Dorośli chętnie przychodzą do muzeum na wykłady prowadzone przez wybitnych badaczy współpracujących z POLIN. W cyklu *Spełnione marzenie. Żydzi polscy i powstanie Izraela* usłyszeliśmy prelekcje wybitnych polskich i izraelskich specjalistów, takich jak m.in. prof. Shlomo Avineri, dr Sharon Geva, prof. Anna Landau-Czajka czy prof. Itamar Rabinovich. Prof. David Engel z Uniwersytetu Nowojorskiego opowiedział o Żydach i nowym porządku politycznym w Europie Wschodniej po I wojnie światowej.

Liczne grono uczestników przyciągały również spotkania z cyklu *Żydowskie ABC*, poświęcone podstawowym pojęciom dotyczącym judaizmu i kultury żydowskiej. Rabinka Małgorzata Kordowicz wraz z zaproszonymi gośćmi rozmawiała m.in. o koszerności, elementach stroju żydowskiego czy znaczeniu i przebiegu szabatu. Wybranym tematom towarzyszyły warsztaty

However, POLIN Museum educational activity is by no means limited to pupils and teachers. We organized tens of meetings, guided tours, lectures and workshops for participants of all ages. The events addressed to families and children are described in more detail in the section Visiting the Museum with Children. Adults are eager to attend lectures delivered by distinguished scholars associated with POLIN Museum. As part of the series *A Dream Fulfilled: Polish Jews and the Establishment of the State of Israel* we could listen to papers delivered by eminent academics from both Poland and Israel, such as: Prof. Shlomo Avineri, Dr Sharon Gevy, Prof. Anna Landau-Czajka or Prof. Itamar Rabinovich. Prof. David Engel from New York University talked about Jews and the new order in Eastern Europe following the First World War. Meetings held within the series *Jewish ABC* devoted to basic notions of Judaism and Jewish history also proved very popular. Rabbi Małgorzata Kordowicz together with her invited guests discussed the issues of, i.a., kashrut, Jewish traditional attire, or Shabbat celebrations and what they really mean. The selected topics were accompanied by workshops organized by the series' partner, JCC Warsaw. POLIN Museum continues to

przygotowywane przez partnera cyklu – JCC Warszawa. Muzeum POLIN konsekwentnie rozwija programy dla seniorów, organizując wykłady dla Uniwersytetów Trzeciego Wieku – w 2018 roku wysłuchało ich ok. 800 osób. Dla osób starszych prowadzimy także warsztaty obejmujące zagadnienia związane z kulturą Żydów polskich.

Szczególnie ważnym wyzwaniem jest dla nas edukacja wielokulturowa i antydyskryminacyjna dla funkcjonariuszy policji. W marcu rozpoczęliśmy projekt, w ramach którego współpracujemy z Anne Frank House z Amsterdamu oraz muzeum Kazerne Dossin z Mechelen w Belgii. Wspólnie opracowujemy m.in. nowe scenariusze zajęć antydyskryminacyjnych i szkoleń dla policji. W ramach projektu wspieranego przez Fundację EVZ i realizowanego wspólnie z Komendą Główną Policji oraz Fundacją Dialog-Pheniben gościliśmy w pięciu szkołach policyjnych z wykładami o społeczności romskiej i żydowskiej, a także zaprosiliśmy policjantów na szkolenia w muzeum. Wspólnie z partnerami przygotowaliśmy również broszurę dla policji dotyczącą budowania współpracy ze społecznością żydowską oraz broszurę o Romach.

Z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Zagładzie Romów zorganizowaliśmy z kolei dyskusję dla szerokiej publiczności oraz warsztaty antydyskryminacyjne dla dorosłych.

develop its offer to seniors: we organize lectures within the Third Age University—in 2018 they were attended by ca 800 people. We also run special workshops dedicated to seniors and devoted to the culture of Polish Jews.

Multicultural and anti-discriminatory education for Police officers poses a particularly important challenge for us. In March, we launched a project which involves cooperation with Anne Frank House in Amsterdam and the Kazerne Dossin Memorial Museum and Documentation Center in Mechelen, Belgium. Together we develop new scripts for anti-discriminatory classes and training sessions for Police. As part of the project, supported by the EVZ Foundation and implemented together with the General Police Headquarters and the Dialog-Pheniben Foundation, we visited five police schools and delivered lectures on the Jewish and Romani communities. We also invited Police officers for training sessions at the Museum. Together with our partners, we produced a brochure for Police concerning entering into cooperation with the Jewish community and a brochure on the Romani community.

We also organized debates for the general public on the occasion of the International Roma Holocaust Remembrance Day, as well as an anti-discriminatory workshops.

Działalność edukacyjna Muzeum POLIN była realizowana w roku 2018 dzięki wsparciu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz prywatnych darczyńców: Ygala Ozechova i Tomka Ulatowskiego, Fundacji Rodziny Nissenbaumów, Nimroda S. i Odette Ariav „Cygielman", a także Ambasady Królestwa Niderlandów, Ambasady Stanów Zjednoczonych w Warszawie, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, Funduszu Wyszehradzkiego, Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft" (EVZ Foundation), Żydowskiej Fundacji dla Sprawiedliwych oraz darczyńców biznesowych.

/ In 2018 POLIN Museum Educational Center programs were supported by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland and private donors: Ygal Ozechov and Tomek Ulatowski, the Nissenbaum Family Foundation, Nimrod S. and Odette Ariav 'Cygielman' as well as the Embassy of the Kingdom of the Netherlands, the Embassy of the United States in Warsaw, Foundation for Polish-German Cooperation, Visegrad Fund, Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft" (EVZ Foundation), The Jewish Foundation for the Righteous and business donors.

Podobnie jak w poprzednich latach, włączyliśmy się w obchody Światowego Dnia Uchodźcy – wspólnie z Fundacją Ocalenie zorganizowaliśmy m.in. warsztaty i międzykulturowy piknik.

As in previous years, we joined celebrations of the World Refugee Day by organizing a workshop and a multi-cultural picnic with the Ocalenie Foundation.

Trybuna

Dorośli chętnie przychodzą do muzeum na wykłady i debaty z udziałem wybitnych badaczy współpracujących z Muzeum POLIN.

Adults are eager to attend debates and lectures by distinguished associated with POLIN Museum.

Spotkania z cyklu *Żydowskie ABC* objaśniały podstawowe zagadnienia i pojęcia dotyczące judaizmu i kultury żydowskiej.

Meetings held within the *Jewish ABC* series explained basic notions of Judaism and Jewish culture.

Warsztaty i oprowadzania dla uczniów na wystawie stałej i wystawach czasowych inspirują młodzież do dalszych, samodzielnych poszukiwań.

Workshops and guided tours for students of both core and temporary exhibitions serve as an inspiration to further explore the history on their own.

Rok 2018 został ogłoszony przez sejm rokiem Ireny Sendlerowej, dlatego była ona patronką i bohaterką wielu działań edukacyjnych Muzeum POLIN. Symbolicznie przypominał o tym medal *Sprawiedliwy wśród Narodów Świata* przyznany Sendlerowej, przekazany do muzealnej kolekcji przez jej córkę. Przez cały rok eksponowaliśmy go w holu głównym budynku.

We współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce zorganizowaliśmy dwa kursy *Jak uczyć o Sprawiedliwych?*, w których wzięło udział 52 nauczycieli z całej Polski. W październiku 2018 roku odbyła się międzynarodowa konferencja edukacyjna *Jak rozmawiać o Sprawiedliwych?* z udziałem takich ekspertów jak: dr Stephen Smith, dyrektor wykonawczy USC Shoah Foundation i przewodniczący UNESCO ds. edukacji o ludobójstwie, czy Stanley Stahl – wiceprezes Żydowskiej Fundacji na rzecz Sprawiedliwych. Podczas tej konferencji Centrum Edukacji Obywatelskiej oraz Stowarzyszenie Dzieci Holocaustu wręczyły Mirosławowi Skrzypczykowi swoją nagrodę im. Ireny Sendlerowej *Za naprawianie świata*. Z Centrum Edukacji Obywatelskiej opracowaliśmy również materiały edukacyjne poświęcone Irenie Sendlerowej. Prezentacje, scenariusze lekcji dostosowane do różnych grup wiekowych oraz zbiór dobrych praktyk zostały pobrane z naszych portali ponad 2 tys. razy.

Nauczycieli, edukatorów oraz metodyków nauczania wspieraliśmy także podczas licznych szkoleń poświęconych nauczaniu o Sprawiedliwych. Przyglądaliśmy się biografii Ireny Sendlerowej, jej działaniom oraz szerszemu kontekstowi historycznemu, który warto uwzględnić w nauczaniu o Sprawiedliwych. Wspólnie zastanawialiśmy się, jakich metod dydaktycznych używać w edukacji o postawach Polaków wobec Żydów w czasie II wojny światowej i na co szczególnie zwrócić uwagę w praktyce szkolnej. W ramach wsparcia szkół nie ograniczaliśmy się tylko do nauczycieli: ok. 1 tys. uczniów wzięło udział w zajęciach przybliżających postać Ireny Sendlerowej, a kolejnych 130 miało okazję uczestniczyć w spotkaniach ze Sprawiedliwymi. Ubiegłoroczne obchody rocznicy powstania Rady Pomocy Żydom „Żegota"

Since Polish Sejm decreed the year 2018 Irena Sendler's year, the famous Polish Righteous became a patron and protagonist of POLIN Museum's numerous educational activities. The Righteous Among the Nations medal once granted to Irena Sendler and donated to the POLIN collection by her daughter, served as a symbolic reminder—it was on display in the Museum's main hall throughout the entire year.

In cooperation with the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, we organized two courses on *How to Teach about the Righteous?* attended by fifty-two teachers from all across Poland. In October 2018, an international educational conference titled *How to Talk About the Righteous?* took place with the participation of experts such as Dr Stephen D. Smith – executive director of the USC Shoah Foundation and chair of the UNESCO for education on genocide, or Stanlee Stahl – deputy chair of the Jewish Foundation for the Righteous. During the conference, the Center for Citizenship Education and the Association of "Children of the Holocaust" handed in the Irena Sendler Award *For Repairing the World* to Mirosław Skrzypczyk. Together with the Center for Citizenship Education we developed didactic materials devoted to Irena Sendler: presentations, scripts for classes addressed to various age groups as well as a collection of good school practices were downloaded from our portals over 2,000 times.

We supported teachers, educators and education methodologists during many training sessions dedicated to teaching about the Righteous. We analysed biography of Irena Sendler, her actions and the broad historic context which is vital in teaching on the subject. Together we pondered what methods should be employed in education on the attitudes of Poles towards Jews during the Second World War and what is particularly important in school practices. We did not forget about pupils in our support activities for schools: around 1,000 children and youth participated in workshops dedicated to Irena Sendler's life and work. 130 pupils had an opportunity to take part in meetings with the Righteous. Last year, while commemorating the anniversary of the Żegota Council to Aid Jews,

poświęciliśmy działaczom rady zaangażowanym w ratowanie żydowskich dzieci – przede wszystkim Irenie Sendlerowej. Wzięło w nich udział ok. 350 młodych ludzi, którzy wysłuchali historii Elżbiety Ficowskiej, ocalałej z Zagłady, i jej opowieści o relacjach z Sendlerową.

Dorośli mogli poznać historię i działalność Sprawiedliwej dzięki spacerom miejskim *Warszawa Ireny Sendlerowej*. Przewodnicy muzealni pokazywali miejsca związane z jej życiem i sposoby jej upamiętnienia w przestrzeni miejskiej. Mogli także wziąć udział w kursie edukacyjnym *Pomoc Żydom w czasie drugiej wojny światowej – historie, konteksty, pytania* lub warsztatach dla seniorów *Kto ratuje jedno życie, ratuje cały świat*.

W maju 2018 roku na portalu Polscy Sprawiedliwi udostępniliśmy podstronę w całości poświęconą Irenie Sendlerowej – jej biografii, działalności wojennej, sylwetkom jej współpracowników i życiorysom osób, które z pomocą m.in. Sendlerowej przeżyły Zagładę. W zakładce znajdują się także informacje na temat upamiętnień Sprawiedliwej, pamiątkach po niej w kolekcji Muzeum POLIN, a także materiały edukacyjne i źródłowe. Do końca roku odnotowaliśmy niemal 8 tys. odsłon tej podstrony.

we focused on the Żegota members who had been involved in rescuing Jewish children—first and foremost on Irena Sendler. Approximately 350 young people who participated in the event listened to the life story of Elżbieta Ficowska, a Holocaust survivor, and to her account of her relationship with Irena Sendler.

Adults had a chance to get acquainted with the life and work of the famous Righteous while on a walk titled *Irena Sendler's Warsaw*. POLIN Museum guides took them to places linked with Irena Sendler's life and showed them ways of commemorating people within the urban space. The participants could also attend an educational course *Help Extended to Jews during the Second World War—life stories, contexts and questions* or a workshop for seniors *Who Saves One Life Saves the World Entire*.

In May 2018, the Polish Righteous portal launched a webpage dedicated entirely to Irena Sendler—her biography, wartime activities, her collaborators as well as the life stories of people who had survived the Holocaust thanks to her help. The webpage also informs on the events held to commemorate Irena Sendler, on her keepsakes in the POLIN Museum collection and on the educational and primary source materials. There were almost 8,000 sessions recorded on the webpage by the end of the year.

Warsztaty podczas międzynarodowej konferencji edukacyjnej *Jak rozmawiać o Sprawiedliwych?*, która odbyła się w Muzeum POLIN w październiku.

Worshop during an international educational conference titled *How to Talk About the Righteous?* held at POLIN Museum in October.

Podczas pikniku z okazji Dnia Dziecka wśród wielobarwnych liter i znaków dzieci szukały słynnej Ali z *Elementarza*.

During the picnic organized on the International Children's Day, our little guests searched for Ala from the Primer amongst the colorful letters and decorations.

W balu, warsztatach i spektaklu pantomimy z okazji święta Purim wzięło udział 250 osób.

The ball, the workshop and the pantomime show organized to celebrate Purim holiday was attended by 250 people.

DO MUZEUM Z DZIEĆMI / VISITING THE MUSEUM WITH CHILDREN

Król Maciuś – postać z powieści Janusza Korczaka i patron działań dla dzieci w Muzeum POLIN – ma za sobą wyjątkowo pracowity rok. W przestrzeni warsztatowej dla rodzin *U króla Maciusia* odbyło się ponad 50 warsztatów i spotkań, w których udział wzięło prawie 2,5 tys. osób, a ponad 10 tys. przyszło tam samodzielnie spędzić czas z rodziną. Jest to miejsce, które pozwala dzieciom do 10. roku życia poznawać historię i kulturę Żydów polskich za pomocą języka i narzędzi dostosowanych do ich wieku i możliwości. Organizowane tam i na wystawie stałej zajęcia dotyczą żydowskich świąt odbywających się w danym momencie roku, obyczajów i życia codziennego lub nawiązują do aktualnych wystaw czasowych. Niezwykle bogaty program dla najmłodszych towarzyszył otwartej w listopadzie ekspozycji *W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości* (więcej piszemy o niej w rozdziale *Wystawy czasowe*). Na jednych zajęciach dzieci wcielały się w rolę fotografów sprzed stu lat i odkrywały, w co ubierali się ludzie w Polsce po odzyskaniu niepodległości, czym się zajmowali i jakimi pojazdami jeździli. Na innych, wraz z aktorami Warszawskiego Centrum Pantomimy, tworzyły teatralną opowieść o przedmiotach z okresu dwudziestolecia międzywojennego: stalówce, karcie do głosowania czy kalejdoskopie.

Wielkim wydarzeniem była Chanuka w maciusiowym królestwie – niezwykły wieczór z okazji święta wyczekiwanego przez żydowskie dzieci. Wspólnie poznawaliśmy zwyczaje związane z Chanuką – te

King Matt—the eponymous protagonist of Janusz Korczak's novel and patron of the program dedicated to children at POLIN Museum—has had a very busy year. Over 50 workshops and meetings attended by almost 2,500 guests were held at the *King Matt's* Family Education Area, a space for children up to ten years of age where they can learn about the history and culture of Polish Jews using tools and language matched to their age and capabilities. Another 10,500 guests visited King Matt's to spend their family time on their own. *King Matt's Area* organizes events on the occasion of Jewish holidays, activities devoted to the Jewish custom and daily life, or workshops accompanying the Museum's temporary exhibitions. The exhibition *In King Matt's Poland: 100th Anniversary* which opened in November was accompanied by a very rich program of events (described in more detail in the Temporary exhibitions section.). During the events children discovered what the daily life had been like one hundred years ago, what governing a state really is about and and what the foundations of democracy are.

The *Hanukkah in Matt's Kingdom* proved to be a great success—an extraordinary evening on the occasion of the holiday beloved by Jewish children. We got acquainted with the customs related to Hanukkah, both today and one hundred years ago: we lit candles in the *hanukkiyah*, we tasted holiday delicacies and we watched a play. There were more unique days dedicated entirely to children in the Museum over the past year: on the occasion of the joyous holiday of Purim we

współczesne i sprzed 100 lat: zapalaliśmy świecznik – chanukiję, raczyliśmy się przysmakami i oglądaliśmy przedstawienie. Takich wyjątkowych dni dedykowanych w całości dzieciom było w ciągu roku więcej: z okazji szalonego święta Purim zorganizowaliśmy bal z warsztatami i spektaklem pantomimy dla 250 osób, a podczas Dnia Dziecka – świętowanego u nas pod hasłem *Ala ma kota* – urządziliśmy plenerowe zabawy, pokazy i koncert, w czym wzięło udział 3,5 tys. osób.

Pamiętaliśmy również o naszych najmłodszych gościach ze specjalnymi potrzebami. Dla rodzin z dziećmi ze spektrum autyzmu zorganizowaliśmy zwiedzanie wystawy czasowej, podczas którego ograniczyliśmy bodźce dźwiękowe i świetlne, a dla komfortu uczestników muzeum było zamknięte dla pozostałych gości. Dzieci niesłyszące mogły z kolei wziąć udział w warsztatach *Maciuś miga* i poznawać wystawę z komentarzem w polskim języku migowym.

organized a ball with workshops and a pantomime performance for 250 viewers, whereas on the Children's Day 3,500 children with parents or guardians took part in fun and games, watched numerous shows and listened to a concert.

Surely, we did not forget about our youngest guests with special needs. We organized tours of the temporary exhibition for children with autism during which we limited sound and light stimuli and closed the Museum for other guests. We invited children with hearing impairment to participate in the workshop titled *Matt sings* during which they toured the exhibition with a commentary in the Polish Sign Language.

Podczas warsztatów rodzinnych staramy się nie tylko zaciekawiać żydowską historią, lecz także stwarzać okazję do wzmacniania więzi między dziećmi a ich opiekunami.

During family workshops we strive both to stir our guests' interest in Jewish history and to create an opportunity to strengthen the bond between children and their guardians.

W roku 2018 działalność programowa w Miejscu Edukacji Rodzinnej *U króla Maciusia* była realizowana dzięki wsparciu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz Fundacji Rodziny Parasol i firmy Boeing.

In 2018 *King Matt's* Family Education Area programs were supported by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, the Parasol Family Foundation Trust and by Boeing.

Światła Chanuki – spektakl muzyczny w wykonaniu Kolor Kolektyw z duetem Basia Derlak i Sebastian Wielądek.

Hanukkah Lights - a musical performance by KOLOR-KOLEKTYW with the Basia Derlak and Sebastian Wielądek duo.

Menora Info to centrum informacji o żydowskiej Warszawie prowadzone przez Muzeum POLIN przy placu Grzybowskim, w sąsiedztwie klubokawiarni Charlotte Menora. Działa tu sala spotkań udostępniana organizacjom, które zajmują się ochroną dziedzictwa żydowskiego oraz przeciwdziałaniem rasizmowi i ksenofobii. Organizujemy tu także warsztaty kulinarne, podczas których znakomici szefowie kuchni objaśniają sekrety potraw żydowskich. W roku 2018 do grona prowadzących warsztaty kulinarne w Menorze Info dołączyła Alessia Di Donato – Włoszka z pochodzenia i Polka z wyboru.

Menora InfoPoint is an information center on Jewish Warsaw run by POLIN Museum on Grzybowski Square, next to the Charlotte Menora bistro. We rent the InfoPoint's conference room to institutions that work towards preservation of Jewish heritage and oppose racism and xenophobia. We organize culinary workshops there during which renowned chefs reveal the secrets of Jewish cuisine. In 2018, Alessia Di Donato - Italian by origin and Polish by choice - joined the team of chefs running culinary workshops at the Menora InfoPoint.

ŻYDOWSKOŚĆ OD KUCHNI
/ IN THE JEWISH KITCHEN AND BEYOND

Kulturę polskich Żydów można smakować całkiem dosłownie – w kuchni żydowskiej zapisane są bowiem historia przenikających się kultur, tradycja i zasady religijne. Muzeum POLIN dzieli się tymi smakami oraz objaśnia je w pracowni warsztatów kulinarnych w Menorze Info i podczas wydarzeń poświęconych kuchni żydowskiej.

Najważniejszym kulturalno-kulinarnym wydarzeniem 2018 roku była pierwsza edycja *TISZ Festiwalu Żydowskiego Jedzenia* (26–30 września). Był to pierwszy w Polsce festiwal kulinarny w całości poświęcony żydowskiej kuchni, jej miejscu w kulturze, historii oraz współczesności stolicy i całego kraju. Jedzenie stanowiło punkt wyjścia do opowieści o żydowskich mieszkańcach Polski – teraz i kiedyś. Pierwsza edycja festiwalu odbyła się pod znakiem żydowskiej kuchni wegańskiej i wegetariańskiej oraz jej przedwojennej prekursorki – Fani Lewando.

W ramach wydarzenia odbył się targ, na którym można było kupić m.in. chałki, gefilte fisz, kreplachy, blintzesy oraz produkty z gęsiny. Podczas festiwalowych spacerów przemierzaliśmy miasto w poszukiwaniu śladów dawnych koszernych sklepów, restauracji i gwarnych targów przedwojennej żydowskiej Warszawy. Odwiedziliśmy też współczesne miejsca z żydowską kuchnią. *TISZ Festiwal* przyczynił się do tego, że żydowskie jedzenie powróciło do Warszawy – 10 restauracji specjalnie na czas festiwalu wprowadziło do menu dania aszkenazyjskie. Uczestnicy wydarzenia mieli także wiele okazji, by samodzielnie przygotować żydowskie dania – m.in. podczas warsztatów kulinarnych w Menorze Info.

The culture of Polish Jews can literally be tasted—the history of entwined cultures, traditions and religious rites is ingrained in the Jewish cuisine. POLIN Museum shares these tastes with its visitors and discusses them during culinary workshops dedicated to Jewish food held at Menora Info.

The biggest cultural-culinary event at POLIN Museum in 2018 was the inauguration of TISH Jewish Food Festival (26-30 September). It is the first culinary festival in Poland devoted entirely to Jewish cuisine, its place in culture, history and in today's Warsaw and the entire country. Food serves here as a point of departure to spin a tale of Jewish residents of Poland—both in the past and in the present. The first edition of TISH Festival was devoted to vegan and vegetarian cuisine and to its pre-war pioneer, Fania Lewando.

The Festival included organizing a market which offered challas, gefilte fish, kreplach, blintzes, and goose-meat products. During special walks we wandered around the city seeking traces of former kosher stores, restaurants and vibrant market places of pre-war Jewish Warsaw. We also visited places that specialize in Jewish cuisine today. TISH Festival contributed to a return of Jewish food to Warsaw—over the course of its duration, ten restaurants introduced Ashkenazic dishes to their menus. Festival participants were also offered an opportunity to prepare Jewish dishes themselves, e.g. during a culinary workshop held at the Menora Info.

The Festival was not limited to cooking and eating: on the first day, we organized a debate on kosher and vegan

„*Tisz*" – oznacza w jidysz „stół", a w chasydzkiej tradycji mianem tym określa się także radosny czas spędzany na jedzeniu, piciu, śpiewaniu i rozmowach przy wspólnym stole. Tak właśnie było podczas *TISZ Festiwalu Żydowskiego Jedzenia* – sprawdźcie sami: polin.pl/tiszfestiwal.

/ TISH means 'table' in Yiddish. In the Hassidic tradition, the term also refers to a joyous time spent eating, drinking, singing and talking while sitting at a family table. That is exactly what it was like during TISH Festival —see for yourselves at: www.polin.pl/tiszfestiwal

Festiwal nie ograniczał się do gotowania i jedzenia. Pierwszego dnia w muzeum odbyła się debata o jedzeniu koszernym i roślinnym, połączona z poczęstunkiem oraz występem performerów z Klubu Komediowego. Przygotowaliśmy także specjalną kulinarną ścieżkę zwiedzania wystawy stałej, zaś na zakończenie *Festiwalu TISZ* zorganizowaliśmy projekcję filmu *W poszukiwaniu izraelskiej kuchni*, połączoną z debatą pt. *Żydowskie, czyli jakie?*. W ramach festiwalu odbyło się także wiele wydarzeń towarzyszących, które zostały zorganizowane przez Jewish Community Center, Teatr Żydowski i Centrum Kultury Jidysz.

Festiwal obejmował pięć emocjonujących dni, ale żydowska kuchnia była z nami przez cały rok. W Menorze Info odbywały się cykliczne warsztaty wprowadzające w sekrety kuchni żydowskiej. Prowadzili je cenieni szefowie kuchni – m.in. Sabina Francuz, Bartek Kieżun czy Maryla Musidłowska. W tym roku dołączyła do nich Alessia Di Donato, która w ramach autorskiego programu zabierała naszych gości w podróż po Włoszech szlakami kuchni żydowskiej.

food, accompanied by a snack-bar and the Comedy Club show. We also prepared a special culinary tour of the core exhibition. On the last day, we planned a film screening of *Searching for Israeli Cuisine* combined with a debate titled *Jewish—what does that mean?* Many more events accompanying TISH Festival were organized by the JCC Warsaw, the Jewish Theatre and the Center for Yiddish Culture.

The Festival lasted for five exciting days, the Jewish cuisine however remained with us for the entire year. Menora Info regularly organizes series of workshops devoted to it, and run by renowned chefs such as, among others, Sabina Francuz, Bartek Kieżun or Maryla Musidłowska. This year, Alessia Di Donato joined the team; as part of her project, she took our guests on a journey across Italy, searching for the traces of Jewish-Italian cuisine.

Warsztaty kulinarne w ramach *TISZ Festiwalu* odbywały się nie tylko w Menorze Info, lecz także w Centrum Kultury Jidysz i Jewish Community Center.

Culinary workshops organized as part of TISH Festival were held not only at the Menora Info, but also at the Center for Yiddish Culture and at the Jewish Community Center.

Podczas warsztatów *Od Abrahama do Instagrama* uczyliśmy się, jak ładnie prezentować przygotowane dania na zdjęciach.

During the workshop *From Abraham to Instagram* we were taught how to present the dishes we had fixed in photographs.

Współorganizatorem *TISZ Festiwalu* było Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, a wsparcia udzielili Rodzina Organ, Ken & Wendy Ruby oraz The Ruby Family Foundation.

TISH Festival was co-organized by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, and was supported by the Organ Family, Ken & Wendy Ruby and The Ruby Family Foundation.

Kulminacją *TISZ Festiwalu* była wyjątkowa kolacja szabatowa, podczas której spróbowaliśmy dań nawiązujących do przepisów z książki Fani Lewando pt. *Vegetarisz-dietiszer kochbuch* z 1938 roku.

TISH Festival concluded with a unique Shabbat dinner, during which we tasted dishes inspired by the recipes found in the book *Vegetarish-Dyetisher Kokhbukh* by Fania Lewando from 1938.

Menu stworzyło pięcioro wybitnych szefów i szefowych kuchni: Aleksander Baron, Alessia Di Donato, Sabina Francuz, Malka Kafka i zagraniczny gość festiwalu – Laurel Kratochvila. Napoje zaś dobrała sommelierka Katarzyna Federowicz. Każde z dań i napojów było poprzedzone komentarzem wyjaśniającym jego żydowski kontekst.

The menu was developed by five distinguished chefs: Aleksander Baron, Alessia Di Donato, Sabina Francuz, Malka Kafka and our special guest —Laurel Kratochvila. The wine was selected by sommelier Katarzyna Federowicz. Each serving of a new dish and wine was preceded by a short speech introducing the Jewish context behind them.

W roku 2018 projekt *Muzeum na kółkach* był współfinansowany przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz Koret Foundation – grant na cześć Tada Taube. / In 2018, the *Museum on Wheels* project was co-financed by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland and the Koret Foundation in honor of Tad Taube.

Murale przy dworcu Warszawa Gdańska przypomniały warszawiakom o emigrantach Marca ‘68.

Murals near Warszawa Gdańska train station reminded Warsaw residents of March ‘68 emigrants.

POLIN W TERENIE / POLIN EN ROUTE

Oferta programowa POLIN nie zamyka się w budynku muzeum. Aktywnie wychodzimy z naszymi działaniami w teren – od najbliższego sąsiedztwa, przez odwiedziny w różnych miejscowościach w Polsce, po projekty realizowane za granicą. Jednym z największych przedsięwzięć przygotowanych w 2018 roku dla sąsiadów muzeum – mieszkańców nie tylko Muranowa, lecz także całej Warszawy – była *Łąka Leśmiana*, plenerowa instalacja i bogaty program wydarzeń trwających od czerwca do sierpnia. Na trawie rozstawiliśmy podesty, ławki i siedziska, wśród których prezentowaliśmy wydrukowane wiersze Bolesława Leśmiana. Całości dopełniały nagrane dźwięki prawdziwej łąki. W tym otoczeniu odbywały się spotkania z książką, gry literackie i czytanie literatury przez znanych warszawskich aktorów, zorganizowane wspólnie z Fundacją Zmiana. Razem z Klubem Komediowym zaprosiliśmy na przedstawienia teatru improwizowanego, a dla miłośników tańca odbywały się potańcówki – na żywo przygrywała Kapela Niwińskich, tangiem zaś raczyła nas SawarS Tango Orquesta. Nie zabrakło także spacerów miejskich śladami Bolesława Leśmiana i plenerowych aktywności ruchowych – jogi na trawie oraz zajęć sportowych dla seniorów. W miesiącach letnich zapraszaliśmy warszawiaków na wspólne spacery miejskie śladami polsko-żydowskich pisarzy – Juliana Tuwima i Bolesława Leśmiana.

Wśród sąsiadów Muzeum POLIN coraz lepiej znany jest Wędrujący Uniwersytet Muranowski – program edukacyjno-społeczny realizowany we współpracy

The POLIN program is not limited to the Museum building. We go out with our activities beyond the Museum walls—from our immediate neighborhood, through various towns across Poland, to projects realized abroad. *Leśmian's Meadow*, an outdoor installation and a rich program of events running from June to August, was one of the biggest projects organized in 2018 for the Museum's neighbors, the residents of the Muranów district and the whole of Warsaw. The wooden landings, benches and seats, as well as printed poems by Bolesław Leśmian and the sounds of a real meadow—this was the backdrop of meetings devoted to books, literary games or literature reading by famous Warsaw-based actors, co-organized by the Zmiana Foundation. Together with the Comedy Club, we invited our guests to improvised theatre performances. In the summer, we held dance parties with live music by the Niwińskis band and tango sessions by the SawarS Tango Orquesta. We also organized walks in the footsteps of Bolesław Leśmian and outdoor activities—yoga classes and fitness for seniors. In the summer months, we invited residents of Warsaw to join us on urban walks in the footsteps of Polish-Jewish writers Julian Tuwim and Bolesław Leśmian.

We continued to run the Wandering University of Muranów, an educational-social program realized as a local partnership with the neighborly initiative *Przepis na Muranów* (Recipe for Muranów). The University is growing more and more popular among the Museum's neighbors; each of its meetings is held at

z partnerstwem lokalnym Przepis na Muranów. Każde spotkanie uniwersytetu odbywa się w innym miejscu (muzeum, lokalne kawiarnie, kluby i organizacje) i poświęcone jest innemu aspektowi historii lub współczesności osiedla.

Kontynuowaliśmy też projekt *Muzeum na kółkach* – mobilnej wystawy edukacyjnej, która jeździ po małych miejscowościach i festiwalach w Polsce, wraz z ofertą warsztatów i wykładów. W 2018 roku odwiedziła ona m.in. Chorzele, Orlę i Bielsk Podlaski oraz festiwal *Pol'and'Rock*. Zwiedziło ją i wzięło udział w warsztatach ok. 7400 osób.

Za granicą Muzeum POLIN reprezentowała wystawa *Between Life and Death. Stories of Rescue During the Holocaust*, przygotowana wspólnie z Europejską Siecią Pamięć i Solidarność. Wernisaż w siedzibie Komisji Europejskiej w Brukseli uświetniła Elżbieta Ficowska – Ocalała i jedna z bohaterek wystawy. Ekspozycja była później wystawiana m.in. w Amsterdamie i Bratysławie.

a different location (the Museum, local cafes, clubs and organisations) and dedicated to a different aspect of the district's past and present.

We also continued the *Museum on Wheels* project—a mobile educational exhibition travelling across small towns and festivals in Poland, offering workshops and lectures. In 2018, *Museum on Wheels* visited, i.a., Chorzele, Orla and Bielsk Podlaski as well as the Pol'and'Rock festival. 7,400 people visited the exhibition and participated in the workshops.

POLIN Museum was represented abroad by the exhibition *Between Life and Death. Stories of Rescue During the Holocaust* prepared together with the European Network Remembrance and Solidarity. Elżbieta Ficowska, a survivor and one of the protagonists of the exhibition, was the guest of honor at its formal opening at the headquarters of the European Commission in Brussels. The exhibition later travelled to, among other places, Amsterdam and Bratislava.

Dla miłośników tańca na *Łące Leśmiana* odbywały się letnie potańcówki – na ludowo przygrywała Kapela Niwińskich, a tangiem raczyła nas SawarS Tango Orquesta.

In the summer, we held dance parties on *Leśmian's Meadow* with live music by the Niwińskis band and tango sessions by the SawarS Tango Orquesta.

Otwarciu *Łąki Leśmiana* towarzyszyła akcja artystyczna Pawła Althamera, Natana Kryszka i Grupy Nowolipie, skupiającej osoby chore na stwardnienie rozsiane.

The opening of *Leśmian's Meadow* was accompanied by an artistic happening of Paweł Althamer, Natan Kryszko and the *Nowolipie Group* of people suffering from multiple sclerosis.

***Łąka Leśmiana* została zrealizowana przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce i Muzeum POLIN dzięki wsparciu Miasta Stołecznego Warszawy.**

/ *Leśmian's Meadow* was realized by the Association of the Jewish Historical Institute of Poland and POLIN Museum thanks to the support of the City of Warsaw.

„(...) musimy wyjeżdżać do Warszawy, żeby jechać do muzeum – a tutaj to muzeum przyjechało do nas (...), tak blisko, z takim zaangażowaniem".

Zwiedzający z Tyczyna o *Muzeum na kółkach*

"[...] we have to go to Warsaw to visit a museum, and here the museum has come to us [...] so close, so engaged."

- A visitor from Tyczyn on *Museum on Wheels*

Muzeum na kółkach to edukacyjna, podróżująca po całej Polsce wystawa poświęcona historii i kulturze Żydów polskich.

Museum on Wheels is an educational exhibition on the history and culture of Polish Jews which travels all across Poland.

Z *Muzeum na kółkach* odwiedzamy mniejsze miejscowości, gdzie we współpracy z lokalnymi partnerami organizujemy wystawę i warsztaty. Gościmy też na dużych festiwalach kulturalnych.

As part of the *Museum on Wheels* project, we visit small towns where we display our exhibition and organize workshops with our local partners. We visit major cultural festivals too.

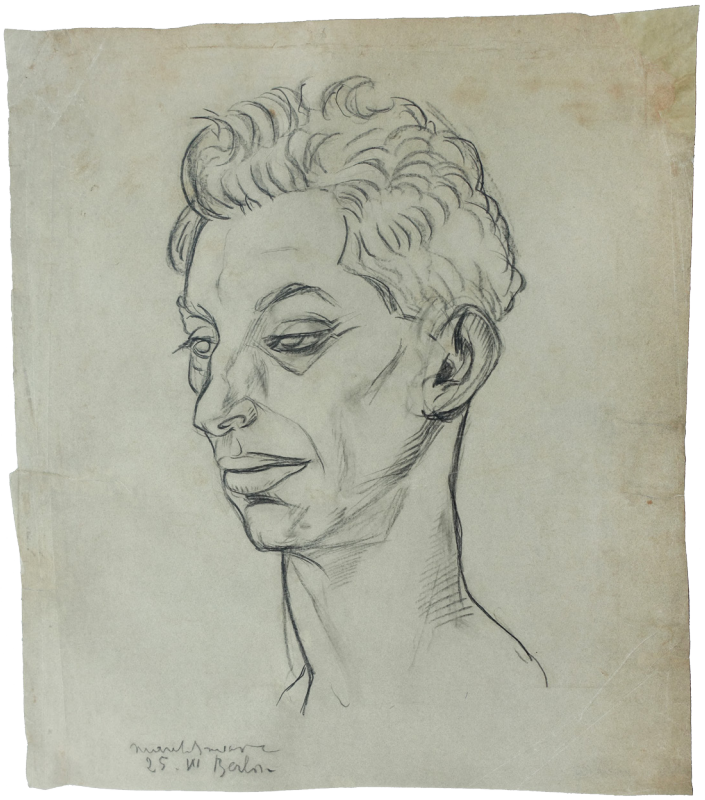

Niemal stuletni *Portret Dawida Bergelsona* autorstwa Marka Szwarca trafił do muzeum w bardzo złym stanie. Delikatny papier pociemniał i pożółkł, był też w wielu miejscach pozagniatany, poprzedzierany i sfalowany – prawdopodobnie z powodu wilgoci. Konserwatorki z Muzeum POLIN przywróciły mu doskonały wygląd i zabezpieczyły go przed dalszą degradacją.

The *Portrait of David Bergelson* by Marek Szwarc was in a very poor condition when acquired to the Museum collection. The delicate paper became dark and yellowish; it was creased, torn and crumpled, most likely as a result of humidity. Thanks to the POLIN Museum conservation specialists it has been restored and protected against further degradation.

KOLEKCJA / THE COLLECTION

Rosnąca kolekcja Muzeum POLIN oznacza więcej obowiązków związanych z zabezpieczeniem nowych nabytków i konserwacją już posiadanych zbiorów. Tym obszarem zajmują się konserwatorki papieru, fotografii i skóry oraz współpracownicy zewnętrzni innych specjalizacji. Rezultaty prac konserwatorek muzealnych możemy podziwiać m.in. na wystawach czasowych, gdy zwiedzającym prezentowane są nowe obiekty, niemniej ich żmudna praca trwa przez cały rok. W minionym roku przeprowadziły profilaktyczną konserwację ponad 400 obiektów oraz pełną konserwację ponad 50 muzealiów. Przygotowują obiekty do digitalizacji, dezynfekcji i odkwaszania. We współpracy z Uniwersytetem Warszawskim monitorują, czy na zabytkowych obiektach nie rozwijają się mikroorganizmy. W roku 2018 konserwatorki muzealne przygotowały również szkolenia i warsztaty dla naszych pracowników, dotyczące zakresu bezpiecznego przechowywania zbiorów oraz identyfikacji, zabezpieczania i ratowania archiwalnych materiałów fotograficznych (na zdjęciu po lewej).

The growing POLIN Museum collection imposes more duties on people responsible for securing the new acquisitions and preserving the objects that are already among the Museum holdings. Qualified paper, photography and leather conservation specialists are dealing with this task, as well as external conservation experts. One can admire the fruit of their work while touring our temporary exhibitions in which new objects are presented to the public. However, their work is by no means limited to exhibitions only; in the past year alone they carried out preventive conservation of over 400 items and full conservation of over 50 items. They prepare objects for digitization, disinfection, and deacidification. In cooperation with the University of Warsaw they monitor historic artefacts in order to make sure no microorganisms germinate on them. In 2018, the Museum conservation specialists organized workshops for the Museum employees on the subject of safe storage of the collection as well as on identification, preservation and salvaging archival photographic material (see photo on the left).

1126 NOWYCH OBIEKTÓW W KOLEKCJI MUZEALNEJ
1126 NEW OBJECTS IN MUSEUM COLLECTION

1032 NOWE POZYCJE W ZBIORACH BIBLIOTEKI
1,032 NEW OBJECTS IN LIBRARY COLLECTION

750 ZDIGITALIZOWANYCH OBIEKTÓW
750 DIGITIZED OBJECTS

Najważniejsze zakupy i dary do kolekcji Muzeum POLIN w 2018 roku:

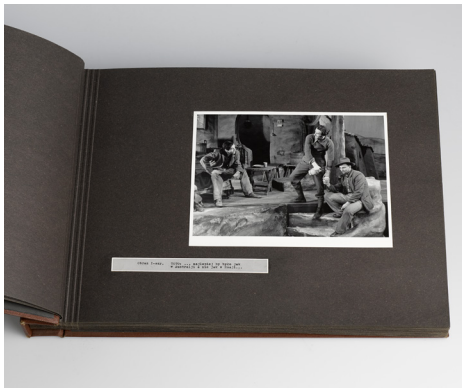

ALBUM ZE ZDJĘCIAMI ZE SZTUKI *BIEG DO FRAGALÀ*
/ AN ALBUM OF PHOTOS FROM PLAY TITLED *BIEG DO FRAGALA*

1953 r. / 1953

Muzeum otrzymało w 2018 roku szereg pamiątek po wielkim pisarzu Julianie Stryjkowskim. Wśród nich znajduje się album pamiątkowy ze zdjęciami z adaptacji teatralnej *Biegu do Fragalà* Stryjkowskiego, w reżyserii Jakuba Rotbauma, którą wystawiono w Teatrze Polskim we Wrocławiu w 1953 roku.

In 2018, POLIN Museum acquired a number of memorabilia related to renowned writer Julian Stryjkowski. Among them, an album of photographs from the theatrical adaptation of *Bieg do Fragala* by Stryjkowski, directed by Jakub Rotbaum, staged at the Polski Theatre in Wrocław in 1953.

Dar Anety Packi-Kopińskiej i Hannah Stark Kopinski / Donated by Aneta Packa-Kopińska and Hannah Stark Kopinski

ZDJĘCIE NATALII ZAJCZYK WYKONANE PIĘĆ DNI PO UCIECZCE Z GETTA
/ PHOTOGRAPH OF NATALIA ZAJCZYK TAKEN FIVE DAYS AFTER SHE HAD FLED FROM THE GHETTO

1942 r. / 1942
papier fotograficzny / photographic paper

Do muzeum trafiły cenne dokumenty rodziny Szymona Zajczyka – historyka sztuki i wybitnego znawcy architektury żydowskiej. Są wśród nich zdjęcia, listy z lat 1945–1950 i fałszywa kenkarta jego żony. Zajczykowie trafili do getta warszawskiego, z którego udało się im uciec. W 1944 roku Zajczyk został zadenuncjowany i zamordowany, natomiast jego żona i córka przeżyły wojnę.

POLIN Museum came into possession of precious documents from the family of Szymon Zajczyk, art historian and expert on Jewish architecture—among them photos, letters from the years 1945-1950 and his wife's false kennkarte. The Zajczyks were imprisoned in the Warsaw Ghetto yet they managed to escape. In 1944 Szymon Zajczyk was denounced and murdered; his wife and daughter survived the war.

Dar Zofii Yael Zajczyk Rosner / Donated by Zofia Yael Zajczyk Rosner

FELICJA BLUMENTAL PODCZAS III KONKURSU CHOPINOWSKIEGO
/ FELICJA BLUMENTAL DURING THE 3RD CHOPIN PIANO COMPETITION

1937 r. / 1937
papier fotograficzny / photographic paper

Zbiór pamiątek osobistych Felicji Blumental, znanej pianistki, która w warszawskim konserwatorium była uczennicą m.in. Karola Szymanowskiego i Józefa Goldberga. W 1937 roku wzięła udział w III Konkursie Chopinowskim, co zostało uwiecznione na zdjęciu. Po wybuchu II wojny światowej przedostała się z mężem do Brazylii. Wśród pamiątek znajdują się m.in. legitymacje i zeszyty szkolne, dziennik z lat 1931–1932, listy i fotografie.

A collection of personal keepsakes of Felicja Blumental, a renowned pianist, disciple of i.a. Karol Szymanowski and Józef Goldberg at the Warsaw Conservatory. In 1937, as documented in photographs, she took part in the 3rd Chopin Piano Competition. Following the outbreak of the Second World War she and her husband emigrated to Brazil. There are student cards and school notebooks, a diary from the years 1931-1932, letters and photographs in the collection.

Dar Shimona Mizrahy'ego / Donated by Shimon Mizrahy

MAUS 4 / *MAUS 4*
Wilhelm Sasnal

2001 r. / 2001n
olej, płótno / oil/canvas

Sasnal, jeden z najbardziej znanych polskich malarzy współczesnych, często stawia w swoich dziełach pytania o obecność Zagłady w polskiej pamięci. Na temat swojej inspiracji do serii *Maus* – którą był komiks Arta Spiegelmana o tym samym tytule – malarz mówił: „Niezwykłe jest to, że [...] historia opowiedziana Artowi [przez jego ojca – przyp. red.] to nie tylko historia wojenna, ale wciąż żywa historia z czasów wojny – to jest dla mnie bardzo ważne. Mam cały czas poczucie, że żyjemy nie po 1989 roku, ale po 1945".

In his artworks, Sasnal, one of the most distinguished contemporary Polish painters, often poses questions on the presence of the Holocaust in Polish collective memory. He says of what inspired his *Maus* series—a comic book by Art Spiegelman under the same title: "It is amazing that the [...] story Art was told [by his father] is not merely a war story, but a very much alive story from the wartime, and that is of utmost importance to me. I cannot help feeling that we are still living in the post-1945 rather than post-1989 era."

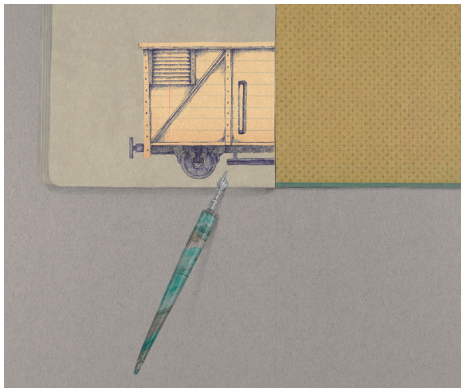

ILUSTRACJE DO *PAMIĘTNIKA BLUMKI* (32 PLANSZE) / ILLUSTRATIONS TO *BLUMKA'S DIARY* (32 PIECES)
Iwona Chmielewska

2010 r. / 2010
papier, technika mieszana / paper/mixed technique

Iwona Chmielewska – ceniona i nagradzana na całym świecie ilustratorka i pisarka – w swojej książce *Pamiętnik Blumki* przedstawiła oczami i słowem tytułowej bohaterki dwanaścioro wychowanków Domu Sierot oraz ich opiekuna, dr. Janusza Korczaka. W 2011 roku *Pamiętnik Blumki* otrzymał tytuł Książki Roku w kategorii „Grafika" oraz wyróżnienie w kategorii literackiej. *Pamiętnik Blumki* należy do najczęściej tłumaczonych polskich książek obrazkowych.

In her book *Blumka's Diary*, Iwona Chmielewska—a world-renowned illustrator and writer—introduces us to Dr Janusz Korczak and twelve orphans from the Children's Home he used to run. One of them is Blumka, who spins the tale for us. In 2011 *Blumka's Diary* won the Book of the Year award in the graphic art category and an honorable mention in the literature category.

KOMPOZYCJA (FIGURA) / *COMPOSITION (FIGURE)*
Jankiel Adler

1931–1932 r. / 1931/1932
technika mieszana, gips, olej na tekturze naklejonej na sklejkę / Mixed technique, plaster, oil on cardboard attached to plywood

Jankiel Adler, jeden z najwybitniejszych artystów żydowskich XX wieku, w latach 1931–1933 tworzył kompozycje inspirowane sztuką Paula Klee. Są one jednak logiczną kontynuacją twórczości Adlera, odzwierciedlającą nowe doświadczenia oraz teoretyczne rozważania obu artystów. Ta wyjątkowa lekcja malarstwa abstrakcyjnego w znacznym stopniu wpłynęła na dalszą twórczość malarską Jankiela Adlera.

In the years 1931-1933 Jankiel Adler, one of the most eminent Jewish artist of the twentieth century, produced artworks inspired by Paul Klee. They are a logical continuation of Adler's oeuvre, reflecting new experiences and theoretical ideas propagated by the two artists. This unique lesson in abstract art exerted a significant influence on Adler's future paintings.

Zakupy dzięki wsparciu Fundacji Koret, na cześć Tada Taube oraz Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
/ Purchased thanks to a grant from the Koret Foundation in honor of Tad Taube and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland

Wystawę stałą Muzeum POLIN wzbogaciły trzy unikatowe obiekty związane z żydowską obrzędowością. W muzealnych kolekcjach rzadko można spotkać koronę na Torę o tak oryginalnej ornamentyce. Jest ona zdobiona wizerunkami przedmiotów ze Świątyni Jerozolimskiej – menory, tablic z Dziesięciorgiem Przykazań, stołu na chleby pokładne – i uzupełniona hebrajskimi inskrypcjami.

The POLIN Museum core exhibition was enriched by three unique objects related to Jewish rituals. A Torah crown boasting such an original ornamentation is rarely seen in museum collections—it is adorned with images of objects from the Jerusalem Temple: a menorah, tablets with Ten Commandments, showbread tables and Hebrew inscriptions.

Dar Ronalda Laudera, przekazany Muzeum POLIN przez North American Council for the Museum of the History of Polish Jews i Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce / Donation of Ronald Lauder, presented to POLIN Museum by the North American Council for the Museum of the History of Polish Jews and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland

KORONA NA TORĘ (KETER TORA)
/ TORAH CROWN *(KETER TORAH)*

koniec XVIII w. / late 18th c.
srebro cyzelowane / refined silver

TARCZA NA TORĘ (TAS)
/ TORAH SHIELD (*TAS*)

1779 r. / 1779
srebro / silver

WSKAZÓWKA DO TORY (JAD)
/ TORAH POINTER (*YAD*)

początek XIX w. / early 19th c.
srebro cyzelowane / refined silver

Darczyńcy kolekcji POLIN: / Donors of the POLIN collection:

Mieczysław Abramowicz
Janusz Allina
Nilly Amit-Eisenberg
Liora Amitai
Ewa Andrzejewska
Itzchaka Belfra
Liliane-Carol Benoit
Jerry Bergman
Stanisław Bębenek
Grażyna Bielawska
Salomon Amek Birenbaum
Robert Blobaum
Michał Bojańczyk
Włodzimierz Bończa-Rutkowski
Jerzy Wojciech Borejsza
Debbie Bornstein Holinstat
Zofia Bosy
Katarzyna Brach
Barbara Brandys
Jerzy Brojan
Wiesław Brzoskowski
Zbigniew Bujkiewicz
Tomasz Butkiewicz
Andrzej Chimowicz
Jan Chroboczek
Maria Ciesielska
Romulad Cieśla
Susan Cooper
Heyne Core
Łukasz Czuryłło
Tadeusz Dryja
Wiesław Dubaniowski
Pascal Dubourg Glatigny
Józef Duriasz
Małgorzata Dzieduszycka-Ziemilska
Sławomir Fałek
George Feher
Helena Rachel Foster
Gelya Frank
Alona Frankel
Anna Frejlich-Zając
Stefan Gąsiorowski
Elisabeth Gifford
Andrzej Gincburg
Ruth Godinger
Eliza Gorelick
Marian Grabek
Reuven Granot
Avraham Groll
Atina Grossmann
Adam Gryniewicz
Elżbieta Hoffman
Joram Hoffman
Tomasz Jamróg
Narcyz i Sabina Jasieccy
Perła Kacman
Aleksander Kaganowicz
Grzegorz Kaganowicz
Krystyna Kamińska
Michał Kasprowski
Barbara Kaszycka
Anna Kiełczewska
Helena Klitenik-Primik
Jerzy Kochanowski
Sławomir Komosa
Włodzimierza Koper-Koperkiewicza
Justyna Koszarska-Szulc
Krystian Kotynia
Aleksander Kowalczyk
Tadeusz Kucharski
Marceli Lechtman
Vera Lechtman
Michael Leiserowitz
Ilya Lensky
Richard Lerner
Elżbieta Lipiec-Delinikajtis
Eugenia Lipman
Joanna Lisek
Alicja Jadwiga Lutostańska
Irena Ławrowska
Maciej Łazowski
Andrzej Majewski
Nina Majorek
Mariana Maksymiak
Edward Malinowski
Monika Małecka-Krawczyk
Bogumiła Marczak
Krzysztof Masiewicz
Paweł Mazanka
Maria Mazolewska-Adamczyk
Małgorzata Melchior
Shimon Mizrahy
Maciej Moszyński
Bogdan Nagórka
Maciej Narkiewicz-Jodko
Anna Nathan
Chrisitiane Neuman
Mark Neuman
Mateusz Niwiński
Gregor Nowinski
Patrycja Orzechowska
Aneta Packa-Kopińska
Zygmunt Piotrowski
Hanna Popowska-Taborska
Krzysztof Prochaska
Tomasz Prot
Wojciech Przybyszewski
Joanna Radzyner
Wiktor Raldow
Relli Robinson
Małgorzata Rybus
Zofia Rzędowska
Elisabeth Sachs
Daniel Sager
Samuel Sandler
Walter Schiffer
Arthur Schmidt
Andrzej Selerowicz
Chaima Sendrowitza
Vita Serf
Felicja Skala
Regina Smoter Grzeszkiewicz
Nurith Stavy
Zygmunt Stępiński
Robert Stodolny
Katherine Stroczan
Lech Suchorski
Aleksandra Sylwin
Henryk Szlajfer
Maria Szmigielska
Józej Sznajer
Maria Szturo-Over

Krzysztof Szwed
Marcjanna Szyda
Michał „Śledziu" Śledziński
Anna Templin
Grażyna Toruńczyk
Anna de Tusch Lec
Lucyna Tych

Jaekel Urbanska
Fanny Vaucher
Aurelia i Beniamin Vogel
Zofia Walczak
Arnold i Aleksandra Walfisz
Ann Weiss
Erhard Roy Wiehn

Ludmiła Wiktorko
Alexander Włodawer
Wojciech Ziółkowski
Josef Zisslels
Lidia Zonn-Karabasz
Menashe Zugman

Darczyńcy instytucjonalni kolekcji POLIN: / Donors of the POLIN collection:

Academy of Sciences of the Czech Republic
Archiwum Państwowe w Łodzi
Archiwum Państwowe w Warszawie
Azrieli Foundation
Biblioteka Muzeum Narodowego w Poznaniu
Biblioteka Narodowa w Warszawie
Brama Grodzka – Teatr NN
Dom Pamięci Żydów Górnośląskich
Dom Spotkań z Historią
Estonian National Museum
Fundacja im. Jana Blocha
Fundacja „Karta z Dziejów"
Fundacja Ośrodka KARTA
Fundacja Reni Spiegel
Galeria im. Sleńdzińskich w Białymstoku
Instytut Pamięci Narodowej
International Holocaust Remembrance Alliance
International Tracing Service
UNESCO
Judisches Museum Berlin
Leibniz-Institut für jüdische Geschichte und Kultur – Simon Dubnow
Międzynarodowe Centrum Kultury
MOCAK Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie
Muzeum Etnograficzne w Warszawie
Muzeum Historii Kielc
Muzeum Historyczne Miasta Krakowa
Muzeum Miasta Zgierza
Muzeum Narodowe w Krakowie
Muzeum Narodowe w Warszawie
Oddział Muzeum w Nieborowie i Arkadii
Muzeum Okręgowe im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy
Muzeum Pamięci Sybiru
Muzeum Sztuki w Łodzi
Muzeum Warszawy
Muzeum Żydów Mazowieckich
Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów
Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora CRICOTEKA
Państwowe Muzeum Archeologiczne
Państwowe Muzeum na Majdanku
Rutgers Univeristy Press
Rzecznik Praw Dziecka
Stowarzyszenie Brynica
Stowarzyszenie Centrum Badań nad Zagładą Żydów
Stowarzyszenie Miasteczko Poznań
Stowarzyszenie Rojsty
Tarnogórska Fundacja Kultury i Sztuki
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie
Uniwersytet w Białymstoku, Wydział Filologiczny
Urząd Miasta Dierżoniowa
Urząd Miasta Łodzi
Vilna Gaon State Jewish Museum
Vilnius Jewish Public Library
Wągrowieckie Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne
Wydawnictwo Naukowe PWN
Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Yad Vashem. The World Holocaust Remembrance Center
Zachęta Narodowa Galeria Sztuki
Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma
Żydowskie Muzeum Galicja

Rozwój zasobu historiograficznego portalu Wirtualny Sztetl był możliwy dzięki wsparciu Fundacji KORET, Tomka Ulatowskiego i Ygala Ozechova, Fundacji Konrada Adenauera oraz Fundacji Kronenberga przy Citi Handlowy.

Działalność programowa Centrum Informacji Historycznej Muzeum POLIN była realizowana dzięki wsparciu Tomka Ulatowskiego i Ygala Ozechova, w ramach programu GEOP, finansowanego ze środków Fundacji Taubego na rzecz Życia i Kultury Żydowskiej i The William Bowes, Jr. Foundation oraz dzięki wsparciu Wolf and Dora Rajcher Memorial Fund.

/ Developing the database of the Virtual Shtetl portal was supported by KORET Foundation, Tomek Ulatowski and Ygal Ozechov, as well as Konrad-Adenauer-Stiftung and the Kronenberg Foundation at Citi Handlowy bank.

The Resource Center's activities were supported by Tomek Ulatowski and Ygal Ozechov, through the GEOP program, which is funded by the Taube Foundation for Jewish Life & Culture and the William K. Bowes, Jr. Foundation, as well as Wolf and Dora Rajcher Memorial Fund.

Rozmowa z Janiną Goldhar, ocalałą z Zagłady i emigrantką Marca '68, znajduje się w zasobach cyfrowych Muzeum POLIN. W 2018 roku pani Goldhar umożliwiła przedstawicielom muzeum udokumentowanie swojego domowego archiwum w Izraelu.

Interview with Janina Goldhar, a Holocaust survivor and March '68 "emigrant", is held in the POLIN Museum digital collection. In 2018, Ms Goldhar let the Museum representatives document her home archive in Israel.

CYFROWE POLIN / DIGITAL POLIN

Zbiory cyfrowe muzeum to ponad 490 tys. obiektów.
POLIN Museum digital collection boasts over 490,000 items.

Rozwijanie zbiorów cyfrowych i ich udostępnianie to obszar działania muzeum równie ważny, jak wystawy, tworzenie kolekcji obiektów i działania kulturalne. POLIN dokumentuje dziedzictwo i historię polskich Żydów, nagrywając wywiady ze świadkami historii, zbierając zdjęcia i cyfrowe kopie dokumentów, opracowując teksty czy prowadząc bazy danych. Te cyfrowe zasoby są udostępniane w Internecie, głównie przez dwa muzealne portale: Wirtualny Sztetl (www.sztetl.org.pl) i Polscy Sprawiedliwi (www.sprawiedliwi.org.pl), a także Centralną Bazę Judaików (http://judaika.polin.pl). W 2018 roku odwiedziło je łącznie ponad 1 mln użytkowników. Zbiory te są także wykorzystywane w działaniach edukacyjnych, kulturalnych i naukowych muzeum i innych instytucji.

Istotną częścią zasobów cyfrowych jest kolekcja historii mówionej – cenne wywiady z ocalałymi z Zagłady, Sprawiedliwymi wśród Narodów Świata, emigrantami Marca '68 i innymi świadkami historii. Materiały te – ponad 800 nagrań – są opracowywane i udostępniane na portalach muzeum i w tradycyjnych wydawnictwach. W 2018 roku kolekcja wzbogaciła się o kolejne 50 wywiadów. Rozmowy z emigrantami Marca '68 weszły w skład kilku wystaw czasowych otwartych w 2018 roku przez Muzeum POLIN (patrz str. 17), Muzeum Emigracji w Gdyni i Muzeum PRL-u w Krakowie.

Portal Wirtualny Sztetl należy do największych w Polsce internetowych serwisów historycznych. Jest poświęcony przeszłości żydowskich miasteczek i miast oraz ich mieszkańców z historycznych terenów Polski.

Expanding and sharing digital collections is one of POLIN Museum's vital tasks, next to organizing exhibitions and cultural events, and building the POLIN collection. We document the history and heritage of Polish Jews by recording accounts of witnesses to history, collecting photographs and digital copies of documents, producing texts and managing online databases. These digital resources are made available on the Internet, mainly by way of the two Museum portals: Virtual Shtetl (www.shtetl.org.pl/en) and Polish Righteous (www.sprawiedliwi.org.pl/en), as well as the Central Judaica Database (http://judaika.polin.pl/en). In 2018, the three above-mentioned sites were visited by over one million users. Digital collections are also used in educational, cultural and academic activities of POLIN Museum as well as other institutions.

The oral history collection is an important part of the POLIN digital resources—unique interviews with Holocaust survivors, Righteous Among the Nations, Polish Jews who left the country in March 1968 and other witnesses to history. The material—over 800 recordings—is developed and shared through the Museum portals or via traditional publications. In 2018 fifty more interviews enriched the oral history collection. The accounts of March '68 refugees were used in several temporary exhibitions opened in 2018 at POLIN Museum (see page 17), the Museum of Emigration in Gdynia and the PRL [People's Republic of Poland] Museum in Krakow.

The Virtual Shtetl portal is among the biggest online history resources in Poland. It describes Polish-Jewish

Na koniec 2018 roku było w nim dostępnych niemal 95 tys. artykułów, w których opisujemy prawie 2 tys. miejscowości. W Wirtualnym Sztetlu znajdują się ponad 80 tys. zdjęć, 3,7 tys. biogramów i 1,9 tys. haseł słownikowych dostępnych po polsku, angielsku, niemiecku i hebrajsku.

Polscy Sprawiedliwi to portal poświęcony historiom pomocy niesionej Żydom przez Polaków podczas II wojny światowej. W ubiegłym roku opisywał już losy ponad 5 tys. osób. Można na nim wysłuchać lub przeczytać ponad tysiąc historii – opowieści samych Sprawiedliwych lub ocalałych Żydów. Opracowania, uzupełnione o materiały archiwalne, fotografie i nagrania, dostępne są w polskiej i angielskiej wersji językowej. Na stronie zamieszczane są również informacje o spotkaniach ze świadkami historii, ceremoniach honorowania kolejnych Sprawiedliwych wśród Narodów Świata, a także materiały dla nauczycieli.

Dzięki Centralnej Bazie Judaików wybrane obiekty z kolekcji Muzeum POLIN i kilku innych instytucji można oglądać online. Są one sukcesywnie digitalizowane, opisywane i publikowane w sieci. W ciągu 2018 roku sfotografowanych i zeskanowanych zostało 750 nowych obiektów, a na koniec ubiegłego roku w Centralnej Bazie Judaików dostępnych było niemal 4,7 tys. cyfrowych wersji dzieł sztuki, pamiątek historycznych i synagogaliów.

Zasoby cyfrowe gromadzone przez Muzeum POLIN, a także liczne bazy danych instytucji partnerskich, udostępniane są nie tylko online, lecz także w siedzibie muzeum, w Centrum Informacji Historycznej. W 2018 roku odwiedziło je prawie 4,5 tys. gości, przede wszystkim z Izraela i USA. Zespół centrum odpowiedział też na setki pytań i próśb o informacje przesłanych korespondencyjnie.

towns and their residents from their settlement in Poland (within its pre-WW2 borders) until the Holocaust. In 2018 almost 95,000 texts were available there, dedicated to nearly 2,000 towns. Virtual Shtetl boasts over 80,000 photos, 3,700 biographical entries and 1,900 glossary entries available in Polish, English, German and Hebrew.

The Polish Righteous portal publishes stories of help provided to Jews by Poles during the Second World War. Last year, the portal comprised stories of more than five thousand people. You can listen to or read over a thousand stories—those of the Righteous themselves and of the Jewish survivors. Supplemented with archival material, photographs and recordings, the stories are available in both Polish and English. The portal publishes information on meetings with witnesses to history, and ceremonies of honoring more Righteous Among the Nations. It also contains educational materials for teachers.

Selected items from the POLIN Museum collection as well as several other institutions are available for viewing online thanks to the Central Judaica Database. We continue to digitize, describe and publish more items from our collection. Over the course of 2018, 750 new objects were photographed and scanned. At the end of the year, nearly 4,700 digital versions of artworks, historical memorabilia and synagogue items were available for viewing on the Central Judaica Database.

Digital artefacts collected by POLIN Museum, as well as numerous databases of our partner institutions, are made available online and at POLIN Museum Resource Center. In 2018, almost 4,500 people visited the Center, most of them hailing from Israel and the United States. The Resource Center team also responded to a large number of inquiries and requests for information sent in by electronic mail.

W 2018 r. portale POLIN odwiedziło ponad 1 mln użytkowników.

In 2018, POLIN Museum online portals were visited by over one million users.

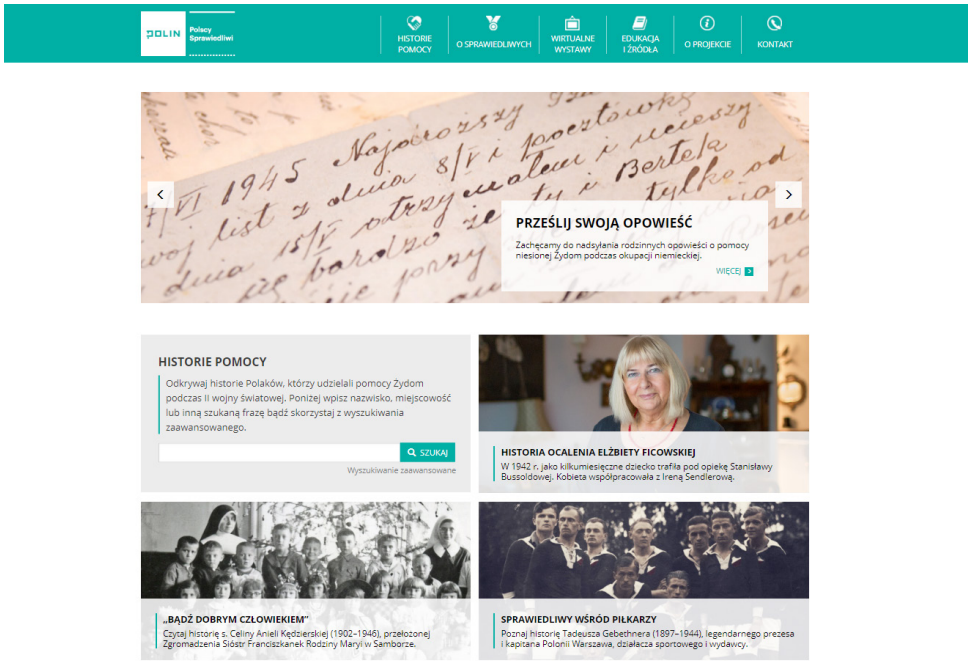

Polscy Sprawiedliwi to muzealny portal poświęcony historiom pomocy niesionej Żydom przez Polaków podczas II wojny światowej.

The Polish Righteous portal publishes stories of help provided to Jews by Poles during the Second World War.

Cmentarz Żydowski na Bródnie. Fotografia pochodzi ze zbiorów cyfrowych Muzeum POLIN – została wykonana w ramach dokumentacji dziedzictwa żydowskiego Warszawy.

The Jewish cemetery in the Bródno district of Warsaw. Photo from the POLIN digital collection taken as part of the process of documenting Warsaw's Jewish heritage.

W trzydniowej konferencji poświęconej Marcowi '68 wzięło udział 440 naukowców z całego świata.

440 scholars from all across the globe participated in the three-day conference dedicated to March '68.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA / ACADEMIC ACTIVITIES

Większość działań muzeum adresowana jest do szerokiej publiczności, jednak POLIN dba również o ofertę dla osób zawodowo zajmujących się historią, socjologią czy naukami politycznymi. W marcu muzeum wspólnie z Instytutem Historycznym i Instytutem Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego zorganizowało międzynarodową konferencję naukową *Marzec '68 po pięćdziesięciu latach*, która cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem publiczności. W trzydniowych obradach wzięło udział łącznie 440 osób.
Ważnym wydarzeniem była również zorganizowana w listopadzie międzynarodowa konferencja naukowa *Listopadowe nadzieje. Żydzi wobec niepodległości Polski w 1918 r.*, którą uświetnił wykład wprowadzający prof. Davida Engela z Uniwersytetu Nowojorskiego. Również w listopadzie odbyła się w muzeum konferencja naukowa *Who is Europe?*, zorganizowana przez Muzeum POLIN i Uniwersytet w Newcastle. Jest ona częścią unijnego projektu CoHERE (*Critical Heritages: performing and representing identities in Europe*), który ma pomóc w rozwiązaniu kryzysów trapiących Europę i wskazać rolę różnorodnych dziedzictw w kształtowaniu europejskich tożsamości. Partnerami projektu jest 12 uniwersytetów i instytucji kultury z krajów UE: z Newcastle, Amsterdamu, Aten, Stambułu, Bolonii, Kopenhagi, Edynburga, Brukseli, Rygi, Lejdy i Warszawy.

W sierpniu muzeum oraz Żydowski Instytut Historyczny im. E. Ringelbluma gościły 38. kongres genealogiczny organizowany przez International Association of Jewish Genealogical Societies. Wzięło w nim udział ponad 700 potomków polskich Żydów z USA, Izraela

The majority of events organized at POLIN Museum is addressed to general public. However, the Museum also cares for those professionally engaged in history or in social and political studies. In March, together with the University of Warsaw, the Museum organized an international academic conference *March '68 After Fifty Years* which stirred much interest among the public. Another international academic conference *November Hopes. Jews and the Independence of Poland in 1918* organized in November also proved to be a major event—Professor David Engel of New York University delivered its opening address. November at POLIN Museum saw yet another conference titled *Who Is Europe?* organized by the Museum and the Newcastle University. It was part of the CoHERE (Critical Heritages: performing and representing identities in Europe) EU project aimed at solving crises and pointing to the role of heritage in shaping European identities. Twelve universities and cultural institutions from within the EU were the project's partners: Newcastle, Amsterdam, Athens, Istanbul, Bologna, Copenhagen, Edinburgh, Brussels, Riga, Leiden and Warsaw.

In August, POLIN Museum and the E. Ringelblum Jewish Historical Institute hosted the 38th Genealogical Congress organized by the International Association of Jewish Genealogical Societies. It was attended by over 700 descendants of Polish Jews from the United States, Israel and South America. POLIN Museum organized a panel with the participation of several Polish Righteous Among the Nations.

i Ameryki Południowej. Muzeum POLIN przygotowało podczas kongresu panel z udziałem kilkorga polskich Sprawiedliwych.

Kontynuowaliśmy także seminaria i warsztaty naukowe w ramach projektu GEOP (*Global Education Outreach Program*). Dwóm warsztatom (o reprezentacji relacji żydowsko-słowiańskich w narracjach muzealnych i internetowych bazach danych oraz o historii i pamięci o Żydach polskich w ZSRR) towarzyszyły wykłady dla szerokiej publiczności. Prof. Gabriella Safran z Uniwersytetu Stanforda opowiedziała o humorze żydowskim, a prof. Atina Grossmann z The Cooper Union przedstawiła historię polskich Żydów deportowanych i ocalonych w ZSRR (więcej informacji o wykładach otwartych znajduje się w rozdziale *Edukacja*).

POLIN Museum also continued the series of seminars and academic workshops held within the GEOP project. Two workshops (on the representations of Jewish-Slavic relations in museum narratives and online databases, and on the history and memory of Polish Jews in the USSR) were accompanied by public lectures. Professor Gabriella Safran from Stanford University delivered a lecture on Jewish humor, and Professor Atina Grossman from the Cooper Union shared the outome of her research into the history of Polish Jews deported and saved in the USSR (for more information on public lectures please go to the Educational Activities section).

Global Education Outreach Program (GEOP) służy promocji studiów nad historią i kulturą Żydów polskich, ułatwiając młodym badaczom nawiązanie kontaktów z wybitnymi uczonymi z Polski i zagranicy.

Global Education Outreach Program (GEOP) promotes studies on the history and culture of Polish Jews enabling young academics to make contact with distinguished scholars from Poland and abroad.

Uczestnicy projektów naukowych prowadzili też wykłady dla otwartej publiczności – tak jak prof. Gabriella Safran, która opowiadała o żydowskim poczuciu humoru.

Participants of academic projects also delivered open lectures addressed to wide audiences - e.g. Prof. Gabriella Safran spoke about Jewish humor.

Owocem konferencji, która odbyła się w muzeum kilka lat wcześniej, jest wydana w 2018 roku książka *New Directions in the History of the Jews in the Polish Lands*, pod redakcją prof. Antony'ego Polonsky'ego, Hanny Węgrzynek i Andrzeja Żbikowskiego. To zbiór tekstów wiodących naukowców z Europy, Ameryki Północnej i Izraela na temat historii i kultury Żydów polskich oraz sposobów ich przedstawiania przez muzea żydowskie.

The volume titled *New Directions in the History of the Jews in the Polish Lands* published in 2018 is a fruit of the conference held at POLIN Museum a few years earlier. It is a collection of papers devoted to the history and culture of Polish Jews and the ways it is portrayed in Jewish museums, delivered by leading scholars from Europe, North America and Israel during the conference in question.

Global Education Outreach Program (GEOP) jest realizowany dzięki wsparciu Fundacji Taubego na rzecz Życia i Kultury Żydowskiej, The William K. Bowes, Jr. Foundation oraz Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. / The Global Education Outreach Program (GEOP) is realized thanks to the support of the Taube Foundation for Jewish Life and Culture, The William K. Bowes, Jr. Foundation and the Association of the Jewish Historical Institute of Poland.

Marian Turski, przewodniczący kapituły konkursu Nagroda POLIN, gratuluje zwycięzcy – Tomaszowi Wiśniewskiemu. Za nimi, od lewej: prof. Dariusz Stola, dyrektor muzeum, Ygal Ozechov i Tomek Ulatowski, Znamienici Darczyńcy Muzeum POLIN i fundatorzy nagrody pieniężnej.

Marian Turski, Chair of the POLIN Award jury, congratulating laureate Tomasz Wiśniewski. In the background, from the left: Prof. Dariusz Stola, Director of POLIN Museum, Ygal Ozechov and Tomek Ulatowski, POLIN Museum Distinguished Benefactors and sponsors of the financial prize.

NAGRODA POLIN / POLIN AWARD

Od 2015 roku Nagroda POLIN jest przyznawana przez muzeum we współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce osobom, organizacjom lub instytucjom aktywnie działającym na rzecz ochrony pamięci o historii Żydów polskich.

Laureatem czwartej edycji nagrody został Tomasz Wiśniewski, który od ponad 30 lat działa na rzecz zachowania pamięci o wspólnotach żydowskich pogranicza wschodniego. Podczas uroczystej gali w Muzeum POLIN, 4 grudnia, zwycięzca otrzymał statuetkę – rzeźbę autorstwa Barbary Falender – oraz nagrodę finansową w wysokości 15 tys. złotych.

Tomasz Wiśniewski jest założycielem Społecznego Muzeum Żydów Białegostoku i regionu oraz autorem kanału w serwisie YouTube, na którym można znaleźć ponad 2 tys. filmów prezentujących żydowską historię Podlasia, napisał również na ten temat kilka książek. Tomasz Wiśniewski sporządził dokumentację siedmiu cmentarzy żydowskich, prowadzi też stronę bagnowka.pl, która gromadzi dane o prawie 40 tys. nagrobków, głównie żydowskich. Jest laureatem wielu nagród międzynarodowych festiwali filmowych, m.in. Robinson Short Film Competition i nagrody za najlepszy film dokumentalny podczas *15. Warszawskiego Festiwalu Filmów o Tematyce Żydowskiej*.

Kapituła nagrody, której przewodniczył Marian Turski, przyznała również dwa wyróżnienia. Jedno z nich otrzymała Magdalena Lewkowicz, prowadząca w szkole w Mrągowie oraz lokalnym środowisku działania

Since 2015, the POLIN Award is granted by the Museum in cooperation with the Association of the Jewish Historical Institute of Poland to individuals, organizations and institutions actively engaged in the preservation of memory of the history of Polish Jews.

Tomasz Wiśniewski, the laureate of the Award's fourth edition, has been engaged in preserving the memory of the Jewish communities of Poland's eastern borderlands for over thirty years now. On 4 December, during the formal gala held at POLIN Museum, he was presented with a statuette-sculpture by Barbara Falender and the financial prize of 15,000 zlotys. Tomasz Wiśniewski is the founder of the Museum of the Jews of Białystok and the Region as well as author of a YouTube channel which boasts over 2,000 films devoted to the Jewish history of the Podlasie region, and author of several books on the subject. Aside from producing documentation on seven Jewish cemeteries, Dr Wiśniewski runs the webpage www.bagnowka.pl which holds data on almost 40,000 tombstones, mainly Jewish ones. He was awarded numerous prizes at international film festivals, i.a. the Robinson Short Film Competition, and the Best Documentary prize at the 15th Warsaw Jewish Film Festival.

The POLIN Award jury, headed by Marian Turski, granted honourable mentions to Magdalena Lewkowicz and Dariusz Popiela. Ms Lewkowicz organizes activities aimed at commemorating the Jews of Warmia and Mazury at a school in Mrągowo and within the local community. She engages in tidying up old cemeteries and initiates

upamiętniające Żydów Warmii i Mazur. Angażuje się w akcje porządkowania starych cmentarzy, jest inicjatorką wycieczek edukacyjnych i warsztatów. Drugim z wyróżnionych był Dariusz Popiela, aktywista projektu *Sądecki Sztetl* i olimpijczyk w kajakarstwie górskim. Popiela jest współorganizatorem spotkań przybliżających kulturę żydowską w Nowym Sączu, był inicjatorem i koordynatorem m.in. budowy pomnika Pamięci Żydów z Krościenka nad Dunajcem. Doprowadził również do upamiętnienia ofiar Holocaustu na cmentarzu w Krościenku. Wyróżnieni otrzymali nagrody finansowe w wysokości 7,5 tys. złotych.

Dyrektor Muzeum POLIN postanowił przyznać również dwie Nagrody Specjalne. Trafiły one do Bogdana Białka i Adama Bartosza. Bogdan Białek to założyciel i redaktor naczelny miesięcznika „Charaktery". Jest również współprzewodniczącym Polskiej Rady Chrześcijan i Żydów oraz członkiem zarządu internetowej Jesziwy Pardes – Akademii Judaizmu. Prowadzi bogatą działalność społeczną, edukacyjną i kulturalną, jest pomysłodawcą odbywających się od 2000 roku w Kielcach Marszy Pamięci i Modlitwy upamiętniających pogromy dokonane na Żydach, a także licznych innych upamiętnień, spotkań, debat. Adam Bartosz był przez wiele lat dyrektorem Muzeum Okręgowego w Tarnowie. To wybitny znawca kultury i historii Romów oraz Żydów, który jest jednym z inicjatorów Komitetu Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej i pomysłodawcą obchodów Dni Pamięci Żydów Galicyjskich, realizowanych w Tarnowie i okolicznych miejscowościach. Laureaci Nagrody Specjalnej otrzymali statuetki – rzeźby autorstwa Faustyny Makaruk.

Laureaci i wyróżnieni w konkursie Nagroda POLIN 2018 zostali wyłonieni ze 110 zgłoszeń z całej Polski. W pierwszym etapie konkursu kapituła wybrała 7 nominowanych. Znaleźli się wśród nich: Dariusz Gajny, Kamila Klauzińska, Łukasz Parus, Dariusz Popiela, Magdalena Lewkowicz, Katarzyna Winiarska oraz Tomasz Wiśniewski.

educational tours and workshops. Dariusz Popiela is the activist behind the *Shtetl of Tsanz* [Sądecki Sztetl] project and Olympic champion in mountain kayaking. He co-organizes meetings dedicated to the Jewish culture of Nowy Sącz; he initiated and coordinated the projects of, among others, the Monument in the Memory of Jews of Krościenko on Dunajec, and the Memorial to the Holocaust Victims at the cemetery in Krościenko. The honorable mention holders received financial prizes worth 7,500 zlotys each.

POLIN Museum Director decided to grant two Special Awards to Bogdan Białek and Adam Bartosz. Bogdan Białek is the founder and editor-in-chief of the *Charaktery* monthly. He is also co-Chair of the Polish Council for Christians and Jews, and member of the board of the online Yeshiva Pardes-Academy of Judaism. Mr Białek is a social, educational and cultural activist, and a prime mover behind the Marches of Remembrance and Prayer which have been held in Kielce since the year 2000 to commemorate victims of pogroms against the Jews. He organizes many other events, meetings and debates. Adam Bartosz was the Director of the Tarnów Regional Museum for many years. He is a leading expert on the culture and history of the Romani and Jews, one of the prime movers behind the Committee for the Protection of the Jewish Heritage in Tarnów, and founder of the Days of Remembrance of Galician Jews organized in Tarnów and the vicinity. The Special Award holders were handed in statuettes-sculptures by Faustyna Makaruk.

The laureates and honorable mention holders were selected from the 110 submissions from all over Poland. In the first stage of the competition, the jury shortlisted seven nominees: Dariusz Gajny, Kamila Klauzińska, Łukasz Parus, Dariusz Popiela, Magdalena Lewkowicz, Katarzyna Winiarska and Tomasz Wiśniewski.

Laureaci i darczyńcy Nagrody POLIN 2018.

Laureates and donors of the 2018 POLIN Award.

Nagrody pieniężne w konkursie ufundowali Tomek Ulatowski i Ygal Ozechov, Znamienici Darczyńcy Muzeum POLIN, oraz Wiktor Askanas i Ewa Masny-Askanas. Dodatkowe nagrody dla pozostałych nominowanych ufundowane zostały przez Agatę i Aviego Ariav. Organizacja *Gali Nagrody POLIN* możliwa była dzięki wsparciu Jankilevitsch Foundation.

Galę w Muzeum POLIN uświetnił występ Marcin Wasilewski Trio, który złożył muzyczny hołd zmarłemu w tym roku wielkiemu przyjacielowi muzeum – Tomaszowi Stańce.

Więcej o konkursie i nagrodzonych na stronie: polin.pl/nagroda.

Financial prizes were funded by Tomek Ulatowski and Ygal Ozechov, POLIN Museum Distinguished Benefactors, as well as Wiktor Askanas and Ewa Masny-Askanas. Additional awards for the nominees were funded by Agata and Avi Ariav. POLIN Award Gala was generously supported by the Jankilevitsch Foundation.

The gala ended with a concert of Marcin Wasilewski Trio in tribute to Tomasz Stańko, a great friend of POLIN Museum who passed away earlier last year.

To read more about the competition and the nominees please go to: www.polin.pl/en/award.

Jednym z kluczowych darów roku 2018 była darowizna Ronalda S. Laudera, dzięki której mogliśmy powiększyć kolekcję muzeum o cenne osiemnastowieczne judaika: tarczę i koronę na Torę oraz jad – wskazówkę do Tory. Wszystkie te obiekty będą umieszczone na wystawie stałej. Na zdjęciu prezentują je (od lewej): Piotr Wiślicki, przewodniczący Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, prof. Dariusz Stola, dyrektor muzeum, prof. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, główna kuratorka i dyrektor programowa wystawy stałej.

Część darowizny Ronalda S. Laudera zostanie przeznaczona na zakup obrazu Maurycego Minkowskiego *Panna młoda*, który wzbogaci galerię XIX wieku – *Wyzwania nowoczesności* na wystawie stałej.

A generous grant from Ronald S. Lauder was one of the key donations of 2018. It allowed us to enrich the Museum collection with precious eighteenth-century Judaica: Torah shield, Torah crown and a *yad* —a Torah pointer— presented by Piotr Wiślicki, President of the Association of the Jewish Historical Institute of Poland, Prof. Dariusz Stola, Director of POLIN Museum, and Prof. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, chief curator and program director of the core exhibition. These important new acquisitions will be displayed in the core exhibition.

Part of Ronald S. Lauder donation will make possible an acquisition of a marvelous painting by Maurycy Minkowski titled The Bride for POLIN Museum's core exhibition.

DARCZYŃCY / DONORS

Bogaty i różnorodny program Muzeum POLIN powstaje dzięki wsparciu licznych darczyńców indywidualnych i instytucjonalnych oraz partnerów biznesowych. To dzięki ich zaufaniu i życzliwości możemy organizować tak wiele działań edukacyjnych, naukowych i kulturalnych.

Kluczową rolę w pozyskiwaniu funduszy i współpracy z darczyńcami odgrywa Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce – inicjator i jeden z trzech założycieli Muzeum POLIN. W roku 2018 Stowarzyszenie pozyskało na rzecz muzeum 6 331 155 zł od 177 darczyńców z Polski i ze świata. Współpracuje ono z darczyńcami indywidualnymi, aplikuje o granty do fundacji oraz promuje działalność muzeum w środowiskach żydowskich za granicą (pełna lista projektów na str. 93–97). Stowarzyszenie prowadzi również starania na rzecz budowy kapitału żelaznego oraz kampanię *Legacy*, których celem jest zebranie środków na działalność programową oraz stabilny rozwój muzeum. Do zaszczytnego grona darczyńców dołączył Lorry Lokey z Kalifornii, który przekazał na rzecz POLIN pierwszy dar typu *gift annuity*, w wysokości 250 tys. dolarów. To drugi zapis na rzecz kampanii kapitału żelaznego – po deklaracji Tada Taube, dotyczącej kwoty 2 mln dolarów. Kapitałem żelaznym na rzecz muzeum zarządza American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews – partnerska organizacja w USA, wcześniej znana jako North American Council for the Legacy of Polish Jews.

Pozyskiwanie funduszy przez stowarzyszenie jest wspierane przez Radę Darczyńców. We wrześniu zebrała się ona w Nowym Jorku na corocznym posiedzeniu. Po zapoznaniu się z raportem z działalności fundraisingowej oraz planami na kolejny rok darczyńcy zdecydowali o dalszym wspieraniu działań stowarzyszenia na rzecz

The rich and diverse program of POLIN Museum is being developed thanks to the support of a great number of donors, both individual and institutions, as well as business partners. It is owing to their trust and goodwill that we are able to organize so many educational, academic and cultural activities.

The Association of the Jewish Historical Institute of Poland, the initiator and one of the three founders of POLIN Museum, plays the key role in raising funds and cooperating with the donors. In 2018, the Association raised 6.331.155 PLN from 177 of donors from Poland and abroad. It collaborates with individual donors, it applies for grants to foundations and promotes the Museum's activity among Jewish milieus abroad (please see the list of funded projects on pages 96-97). It also endeavors to create an endowment fund and the Legacy campaign which aim at gathering funds that will secure the Museum's program activity and ensure that it continues to develop. Mr. Lorry Lokey from California who had generously established USD $250,000 Charitable Gift Annuity (CGA) to benefit POLIN Museum, joined the group of our key donors. It is the second donation towards the POLIN Museum Endowment following the declaration of two million American dollars from Tad Taube. The POLIN Museum Endowment is being managed by the American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews, a partner organization in the United States, until 2018 known as the North American Council North American Council for the Legacy of Polish Jews.

Raising funds by the Association is supported by the Donors Council. In September, the Council gathered in New York for its annual meeting. Having presented the report on their fundraising activity and the plans for the coming year, the donors decided on further support of

Muzeum POLIN. Adresowane są one w znacznej mierze do odbiorców zagranicznych. To z myślą o nich powstał anglojęzyczny profil Muzeum POLIN na Facebooku i rozpoczęły się prace nad *2019 POLIN Museum VIP Tour* – wizytą studyjną w Polsce, której unikalny program powstał na bazie wystawy stałej muzeum. Szczególną atrakcją wyjazdu będzie udział prof. Barbary Kirshenblatt-Gimblett, głównej kuratorki i dyrektor programowej wystawy stałej. Projekt realizowany jest we współpracy z Taube Jewish Heritage Tours.

Działania mające na celu pozyskiwanie funduszy prowadzi także samo Muzeum POLIN, skupiając się na darczyńcach instytucjonalnych – polskich i zagranicznych. W roku 2018 działania muzealne zostały wsparte m.in. przez Ambasadę Królestwa Niderlandów i Ambasadę Stanów Zjednoczonych w Warszawie. Firmy Totalizator Sportowy (właściciel marki LOTTO), Onico i Boeing przekazały kolejne darowizny – m.in. na wsparcie *Sceny muzycznej POLIN*, prowadzenie działań edukacyjnych oraz na realizację wystawy czasowej *W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości*. Ponadto Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy dofinansowała rozbudowę bazy danych portalu Wirtualny Sztetl, a Fundacja BGŻ BNP Paribas wsparła realizację zadań statutowych Muzeum POLIN, ze szczególnym uwzględnieniem programu warsztatów antydyskryminacyjnych.

POLIN współpracuje także z wieloma partnerami biznesowymi. Orange Polska, jako partner technologiczny muzeum, dostarczało usługi związane z zarządzaniem i dostępem do szerokopasmowego Internetu, zaś firma Mercedes-Benz Financial Services wsparła działalność Muzeum POLIN poprzez udostępnienie do celów służbowych pojazdu Mercedes--Benz klasy V. Nowa odsłona muzealnego logotypu była z kolei dziełem renomowanej agencji reklamowej PZL.

Dziękujemy wszystkim darczyńcom, którzy bezpośrednio i we współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce wspierają działalność programową Muzeum POLIN. Wasze zaufanie jest naszym najcenniejszym skarbem.

the Association's activities for POLIN Museum. These activities are addressed predominantly to the audience abroad. It is with them in mind that the English-language Facebook profile of POLIN Museum was created and the work on the 2019 POLIN Museum VIP Tour commenced. The tour has been planned as a study visit in Poland based on the POLIN core exhibition and will be led by Professor Barbara Kirshenblatt-Gimblett, the core exhibition chief curator and its program director. The tour will be managed by the Taube Jewish Heritage Tours.

POLIN Museum itself also works towards raising funds, focusing on the institutional donors both in Poland and abroad. In 2018, the Museum's programs were supported by, among others, the Embassy of the Kingdom of the Netherlands and the Embassy of the United States in Warsaw. Totalizator Sportowy (owner of LOTTO brand), Onico and Boeing companies continued to donate in support of, i.a., the POLIN Music Scene, educational activities and realization of the temporary exhibition *In King Matt's Poland: the 100th Anniversary of Regaining Independence*. Moreover, the Kronenberg Foundation at Citi Handlowy bank financed the development of the Virtual Shtetl portal database, and the BGŻ BNP Paribas Foundation supported the implementation of the statute activities of POLIN Museum, particularly the program of anti-discriminatory workshops.

Aside from the donors, POLIN Museum also collaborates with numerous business partners. Orange Polska, as POLIN Museum's technological partner, provides management services as well as broadband Internet service to the Museum whereas Mercedes-Benz Financial Services donated a spacious Mercedes-Benz V-class to POLIN Museum for business purposes. The new Museum logotype was created by the well-known PZL agency.

We wish to thank all the donors who—directly and in cooperation with the Association of the Jewish Historical Institute of Poland—support the program activities of POLIN Museum. Your trust is our greatest asset.

Anonimowi darczyńcy
/ Anonymous donors
Konad-Adenauer-Stiftung
Ambasada Królestwa Niderlandów
Ambasada Stanów Zjednoczonych w Warszawie
Agata i Avi Ariav
Richard Bauer, MD
dr Bruce i Linda Beeber
Fundacja BGŻ BNP Paribas
Boeing
Fay i Julian Bussgang
Allen i Dorothy Calvin
Stephen i Catherine Carls
Hilda Chazanovitz
L. Choroszucha
Roselyne Chroman Swig
Dutch Jewish Humanitarian Fund
Andrew Eder
Europejski Komitet Wspierania Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
European Association for Jewish Studies
Linda Feldman
Ferrero Polska
Funtronic
Chris J. Frąckiewicz
Fundacja KORET
Fundacja Rodziny Nissenbaumów
Fundacja Rodziny Parasol
Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej
Daniel Garbowit
Geber Family Fund
Neal Grossman
Roberta Grossman
Hermelin Family Support Foundation
Rodziny Hochberg i Lowenstein z Chicago
Isabella Horon
Jankilevitsch Foundation
KPMG
Irene Kronhill Pletka
John Kurt
Stephen i Elizabeth Kuśmierczak
Fundacja Kronenberga przy Citi Handlowy
Hanna Lachert-Segal
Luise i Lee Lainer
Ronald S. Lauder
Ruth i David Levine
The Louis and Anne Abrons Foundation
Mercedes-Benz Financial Services
Albert Miller
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Alan Mruvka
Neubauer Family Foundation
Onico
Orange Polska
Dan Oren
Rodzina Organ
Carmit i Ygal Ozechov
Paemey Tikva i Frank Lowy
Marlene Pitkow
Gordon Lee Pollock
Rachel Posner
PZL
Andrzej i Małgorzata Rojek
Zygmunt Rolat
Jack Rose
Ruby Family Foundation
Daniel Schlitner
Carole i Gordon Segal
Scott H. Shacknow DMD
Julia i Stanley
Ellen Sporn
Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft" (EVZ Foundation)
Tad Taube i Taube Philanthropies
Tomek Ulatowski
Visegrad Fund
Jay Wartski
Alicia Weinsberg
William K. Bowes, Jr. Foundation
Irvin M. Wise
Wolf and Dora Rajcher Memorial Fund
Sharon Zane
The Jewish Foundation for the Righteous
Totalizator Sportowy, właściciel marki LOTTO

Kontakt i szczegółowe informacje na temat darowizn oraz kapitału żelaznego:
Marta Wróbel – Dyrektor ds. Rozwoju, Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce:
mwrobel@szih.org.pl

Kontakt i szczegółowe informacje na temat partnerstwa korporacyjnego i sponsoringu:
Justyna Kalita – Kierownik Biura Pozyskiwania Funduszy, Muzeum POLIN: **jkalita@polin.pl**

Contact and detailed information on the donations and the endowment fund:
Marta Wróbel / Director of Development / Association of the Jewish Historical Institute of Poland
mwrobel@szih.org.pl

Contact and detailed information on the corporate partnership and sponsoring:
Justyna Kalita / Head of the Fundraising Office / POLIN Museum; **jkalita@polin.pl**

Lista projektów Muzeum POLIN zrealizowanych w roku 2018 we współpracy ze Stowarzyszeniem Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

Koncert Marthy Argerich w ramach POLIN Music Festival
/ Martha Argerich's concert at the POLIN Music Festival

Wystawa czasowa *Krew. Łączy i dzieli* wraz z programem wydarzeń towarzyszących
/ *Blood: Uniting & Dividing* temporary exhibition with an accompanying program

Wystawa czasowa *Obcy w domu. Wokół Marca '68* wraz z programem wydarzeń towarzyszących
/ *Estranged. March '68 and Its Aftermath* temporary exhibition with an accompanying program

Akcja społeczno-edukacyjna *Żonkile* w 75. rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim
/ The *Daffodils* social-educational campaign on the 75th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising

Koncert *Łączy nas pamięć* z okazji 75. rocznicy wybuchu powstania w getcie warszawskim
/ *Remembering Together* concert on the 75th anniversary of the Warsaw Ghetto Uprising

Rozwój zasobu historiograficznego portalu Wirtualny Sztetl
/ Developing the Virtual Shtetl portal database

Działalność Centrum Informacji Historycznej Muzeum POLIN / POLIN Museum Resource Center activities

Prace projektowe nad galerią *Legacy* / Works on the Legacy gallery

Prace koncepcyjne nad galerią *Polscy Żydzi na świecie* / Expanded Geography: concept and design of the gallery

Instalacja dodatkowych dwóch gablot w galeriach wystawy stałej *Zagłada* i *Powojnie*
/ Installation of the two additional display cabinets in the two core exhibition galleries—Holocaust and Postwar Years

Wydanie przewodnika po wystawie stałej dla dzieci pt. *Małe POLIN*
/ Publishing *Little POLIN*—a children's guide to the core exhibition

Drugie wydanie *Przewodnika POLIN. 1000 lat historii Żydów polskich*
/ Second edition of the *The POLIN Guide. 1000 years of the history of Polish Jewry*

TISZ Festiwal Żydowskiego Jedzenia / TISH Jewish Food Festival

Wystawa czasowa *W Polsce króla Maciusia. 100-lecie odzyskania niepodległości* wraz z programem wydarzeń towarzyszących / *In King Matt's Poland. The 100th Anniversary of Regaining Independence* temporary exhibition with an accompanying program

Gala Nagrody POLIN 2018 / POLIN Award Gala 2018

Wsparcie projektu *Od pomocy do ratowania. Wzorując się na Irenie Sendlerowej* w ramach XV edycji programu edukacyjnego *Pamięć dla przyszłości*, realizowanego przez Stowarzyszenie Dzieci Holocaustu w Polsce / Supporting the project *From Help to Rescue. Following Irena Sendler's Cue* as part of the 15th edition of the *Remembrance for the Future* educational program realized by the Association of „Children of the Holocaust" in Poland

Program edukacyjny *POLIN Meeting Point – Summer Education School* w ramach Funduszu Edukacyjnego Rodziny Nissenbaumów / POLIN Meeting Point – Summer Education School financed by the Nissenbaum Family Education Fund

Program naukowy *Global Education Outreach Program* (GEOP)
/ Global Education Outreach Program (GEOP)

Polsko-Izraelska Wymiana Młodzieży (PIYE) / Polish-Israeli Youth Exchange (PIYE)

Działalność programowa w Miejscu Edukacji Rodzinnej *U króla Maciusia*
/ Program activity of the *King Matt's* Family Education Area

Projekt edukacyjny dla młodzieży ze szkół gimnazjalnych z Bełżyc i Lublina
/ Educational project for high-school youth from Bełżyce and Lublin

Współpraca pomiędzy Muzeum POLIN a Izraelem w zakresie edukacji, w tym szkolenie hebrajskojęzycznych przewodników / Cooperation between POLIN Museum and Israel in the area of education, including training of Hebrew-speaking guides

Zakup obiektów oryginalnych do kolekcji Muzeum POLIN
/ Purchase of original objects for the POLIN Museum collection

Dobre wrażenia zwiedzających to zasługa wystaw oraz pracowników i wolontariuszy Muzeum POLIN.

The POLIN Museum exhibitions as well as its staff and volunteers provide a guarantee that our visitors enjoy a positive experience.

ZESPÓŁ MUZEUM I WOLONTARIUSZE
/ MUSEUM TEAM AND VOLUNTEERS

Sprawne funkcjonowanie muzeum, przygotowanie programu i obsługa zwiedzających to efekt pracy 170 pracowników Muzeum POLIN oraz dużej grupy wolontariuszy. Wspierali nas także stażyści – kilkadziesiąt osób z Polski i zagranicy. Zapewnienie sprawnego działania i dobrych relacji w tak licznej grupie to duże wyzwanie. Dlatego w POLIN wiele uwagi poświęcamy rozwojowi zespołu. W ubiegłym roku wprowadziliśmy w tym zakresie kilka ważnych zmian. Dyrektor muzeum powołał rzeczniczkę ds. przeciwdziałania dyskryminacji i mobbingowi. Organizuje ona regularne spotkania z nowymi pracownikami, zapoznając ich z procedurami antymobbingowymi i działaniami przeciwdziałającymi dyskryminacji. Zorganizowane zostały również wykłady prawne dotyczące tej tematyki. Aby rozwijać kompetencje pracowników muzeum w zakresie zapobiegania wykluczeniu, rzeczniczka przeprowadziła szkolenie dla kierowników działów na temat tego, jak reagować na przejawy antysemityzmu. Odbyły się również praktyczne warsztaty poświęcone potrzebom osób z niepełnosprawnościami i powołany został specjalny zespół, który ma pracować nad jak największą dostępnością muzeum.

W POLIN trwa też budowanie zespołu sprawnych menedżerów. Proces ten koordynuje biuro projektów, które w ubiegłym roku rozpoczęło program *Akademia Rozwoju Kierowników Projektów*. To pierwszy kompleksowy program dotyczący rozwoju kompetencji własnych pracowników. Uczestnicy akademii, wyłonieni w trójetapowej rekrutacji, doskonalą się w budowaniu zespołu, komunikacji, zarządzaniu czasem czy prezentacji.

The POLIN Museum team which totals 170 employees and a large group of volunteers run the Museum daily operations, develop its rich program of events, and make sure that our visitors are content. Since smooth functioning and maintaining good relations within such a large group is a challenge, we devote a lot of attention to it. Last year, we introduced a number of vital changes in this area—among other things, the Museum Director appointed a spokeswoman for preventing discrimination and mobbing. She organizes regular meetings with new employees and introduces anti-mobbing and anti-discriminatory procedures to them. We also held lectures on legal issues pertaining to this subject matter. In order to develop our employees' competences with regard to combating exclusion, the spokeswoman ran training sessions on how to react to antisemitism addressed to the heads of POLIN Museum departments. We also ran practical workshops focused on the needs of people with disabilities, and a special team was created to improve our Museum's accessibility.

We continue to build a team of skillful managers. The process is coordinated by the Museum Projects' Bureau which launched the Academy of Project Leaders program last year. It is the first comprehensive program developed by POLIN Museum and aimed at developing the competences of its employees. The Academy participants, selected in a three-stage recruitment process, improve their skills pertaining to building a team, communications, time management and presentation.

Ważną rolę w doskonaleniu i integrowaniu zespołu odgrywa program *My w muzeum*. Jest to cykl spotkań, warsztatów i spacerów przygotowany przez pracowników POLIN dla ich koleżanek i kolegów. Kilka razy w miesiącu mamy okazję, by opowiedzieć i posłuchać o swojej pracy i hobby. Byliśmy już z wizytą w synagodze i na warszawskich cmentarzach żydowskich, słuchaliśmy porad podróżnika po krajach bałtyckich oraz obserwacji muzealnego informatora dotyczących zachowań gości na wystawach, a także zwiedzaliśmy niedostępne na co dzień zakamarki budynku muzeum.

The Us at the Museum program plays a vital role in looking after and integrating the Museum team. It is an all-year series of meetings, workshops and walks organized by the Museum employees and addressed to their work colleagues. Several times a month we have an opportunity to share our passions, to talk and to listen to others talk about their work and hobbies. We have already visited the synagogue and the Jewish cemeteries in Warsaw; we listened to the tales of travels across the Baltic States, we analyzed how Museum visitors behave while viewing the exhibitions and, last but not least, we had a chance to tour the nooks and corners of POLIN Museum building that are normally inaccessible.

Pracowniczki działu zbiorów Muzeum POLIN prezentują kolekcję przechowywaną w magazynach. Możliwość jej obejrzenia była jedną z atrakcji przygotowanych dla zwiedzających z okazji Nocy Muzeów.

The staff of POLIN Museum Collections Department shows the holdings kept at the storeroom. One of the attractions of the Night of Museums was a rare chance to admire the stored objects.

Dyrekcja Muzeum POLIN:

Dariusz Stola
Dyrektor muzeum
Jolanta Gumula
Zastępca dyrektora ds. programowych
Dorota Keller-Zalewska
Zastępca dyrektora ds. organizacyjnych
Zygmunt Stępiński
Zastępca dyrektora ds. edukacji, marketingu i komunikacji

Rada Muzeum POLIN w latach 2018–2022:

Marian Turski – przewodniczący Rady
Artur Hofman
Ewa Malinowska-Grupińska
dr Aleksandra Katarzyna Namysło
Małgorzata Niezabitowska
prof. dr hab. Andrzej Paczkowski
Shana Penn
Zygmunt Rolat
prof. dr hab. Adam Daniel Rotfeld
Ryszard Schnepf
Jarosław Sellin
Albert Stankowski
dr Mateusz Szpytma
Piotr Wiślicki
Renata Wiśniewska

POLIN Museum Management:

Dariusz Stola
Director of POLIN Museum
Jolanta Gumula
Deputy Director for Programming
Dorota Keller-Zalewska
Deputy Director for Organization
Zygmunt Stępiński
Deputy Director for Education, Marketing and Communications

POLIN Museum Council in the years 2018–2022:

Marian Turski –Chairman of the POLIN Museum Council
Artur Hofman
Ewa Malinowska-Grupińska
dr Aleksandra Katarzyna Namysło
Małgorzata Niezabitowska
prof. dr hab. Andrzej Paczkowski
Shana Penn
Zygmunt Rolat
prof. dr hab. Adam Daniel Rotfeld
Ryszard Schnepf
Jarosław Sellin
Albert Stankowski
dr Mateusz Szpytma
Piotr Wiślicki
Renata Wiśniewska

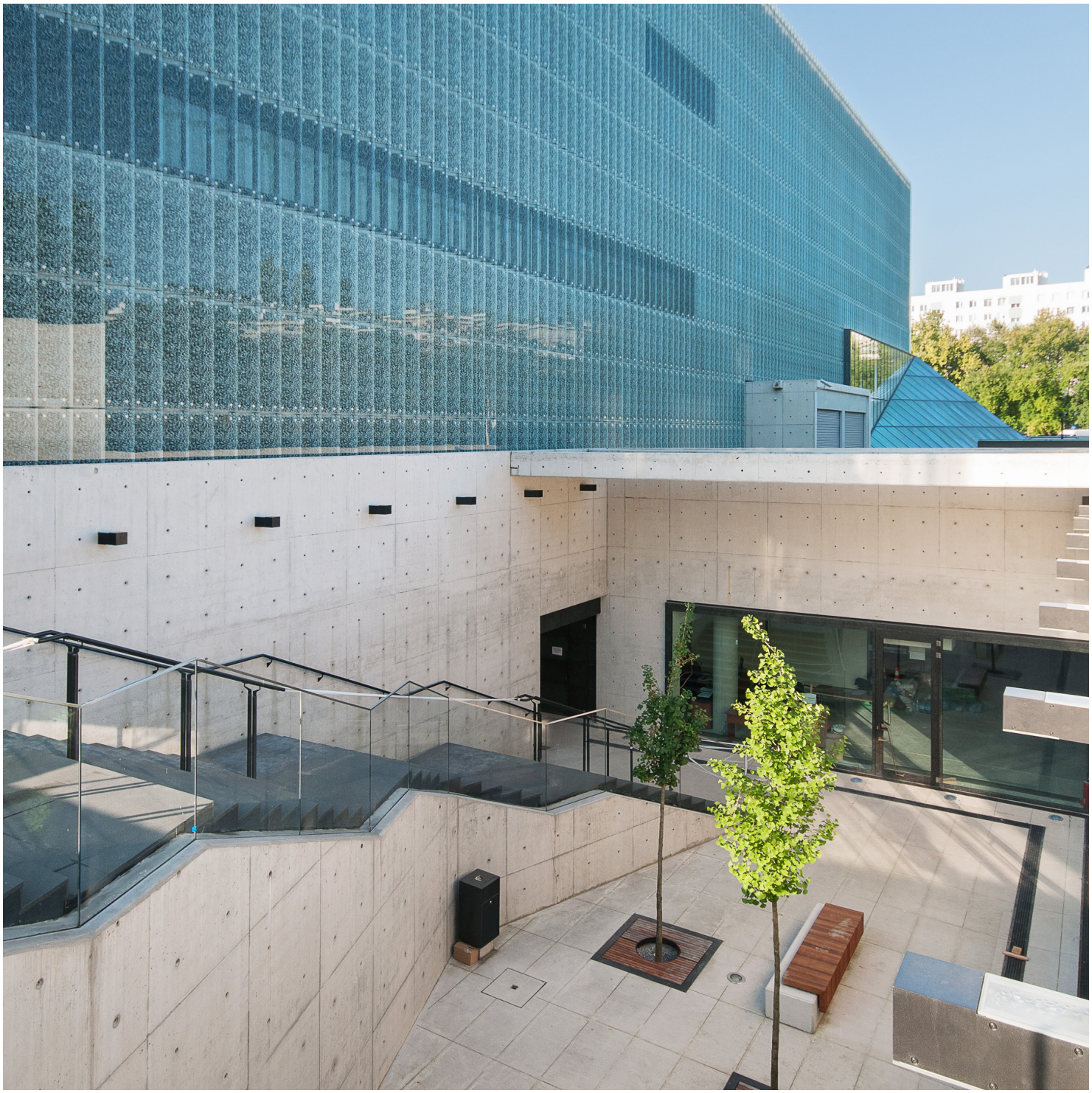

MUZEUM PARTNERSTWA
/ MUSEUM OF PARTNERSHIP

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN powstało jako pierwsza w Polsce instytucja kultury w formule partnerstwa publiczno-prywatnego. Działa dzięki dofinansowaniu ze źródeł publicznych oraz hojności darczyńców z całego świata – organizacji, instytucji, firm i osób prywatnych. To dzięki ich zaangażowaniu i poczuciu, że muzeum reprezentuje bliskie im wartości, możliwa była realizacja tak szeroko zakrojonego programu edukacyjnego i kulturalnego. Działania te były w znacznej mierze realizowane właśnie dzięki darczyńcom i pozyskanym grantom.

POLIN Museum of the History of Polish Jews is the first public-private partnership cultural institution in Poland. It operates with the state subsidies and the generosity of donors from all across the globe – organizations, institutions, companies and individuals. Their engagement and conviction that the Museum stands for the values which they hold dear made it possible for us to launch such a wide-ranging educational and cultural program. Our activities are being realized in large part thanks to the donors and the grants acquired.

Wspólna instytucja kultury:
/ Joint Institution of Culture:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

MIASTO STOŁECZNE WARSZAWA

Zatrzymaj się w Warszawie

STOWARZYSZENIE ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY W POLSCE

BĄDŹMY W KONTAKCIE!
/ LET US STAY IN TOUCH!

www.polin.pl

polinmuseum

friendsofpolinmuseum

polinmuseum

Muzeum Historii Żydów Polskich

O najważniejszych aktualnościach z życia muzeum informuje także newsletter:
polin.pl/pl/newsletter

The most vital pieces of information on POLIN Museum can be also found in our newsletter:
www.polin.pl/pl/newsletter

ISBN: 978-83-952378-3-6